

Bokslut för hållbar utveckling
Örebro kommun

2007

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Bokslut 2007 för hållbar utveckling	4
Barnen i fokus	4
Befolkning	5
Befolkningen ökar	5
En femtedel av befolkningen är barn	5
Socialt hållbar utveckling	7
Delaktighet och samhörighet	7
Barn och delaktighet	8
Jämställdhet	10
Barn och jämställdhet	13
Integration och mångfald	14
Barn och integration	16
Hälsa	16
Barn och hälsa	18
Trygghet	22
Barn och trygghet	24
Ekonomiskt hållbar utveckling	26
Arbete	26
Utbildning	27
Barn och utbildning	27
Inkomst	28
Barn och inkomst	29
Ekologiskt hållbar utveckling	30
Begränsad klimatpåverkan	30
Giffri miljö	33
Allas ansvar	36
Bilagor	38
Bilaga I. Miljöarbetet 2007, några insatser under året	38
Bilaga II. Indikatorer och mått	40
Bilaga III. Huvudindikatorer i den nationella strategin för hållbar utveckling	44
Källor: data och statistik	45

Sammanfattning

Bokslut 2007 för hållbar utveckling beskriver och följer utvecklingen för ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Örebro. Medborgarnas hälsa, livsvillkor och livsmiljö följs utifrån Budget 2007 med prioriterade mål för Örebro kommun, samt utifrån de övergripande styrdokumenterna med mål för delaktighet och inflytande, folkhälsa, integration och mångfald, miljö, kultur och för tillväxt. För

den sociala och ekonomiska utvecklingen handlar det om insatser för ökad delaktighet, minskat utanförskap, ökad sysselsättning, livskvalitet, trygghet och hälsa. Klimatförändringarna är det mest aktuella problemet när det gäller den fysiska miljön. I budget 2007 är ren luft, rent vatten och trygg kommun i fokus för en socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Resultaten, kort sammanfattade är:

Socialt hållbar utveckling

+	-
I Örebro kommun ökade valdeltagandet 2006 jämfört med 2002 och 1998.	
Örebro upplevs av medborgarna som en öppen och tillgänglig kommun	Medborgarna är mindre nöjda med möjligheterna att kunna påverka kommunala verksamheter och beslut.
Jämställdheten – uttryckt i Jämindex – rankas till 42:a plats bland Sveriges kommuner. Det är en förbättring jämfört med föregående års mätning.	Män har lägre utbildningsnivå än kvinnor.
	Större andel låginkomsttagare bland kvinnor än bland män.
I Örebro finns människor från alla delar av världen. Mer än 150 olika länder finns representerade i kommunen.	Skillnaden i förvärvsfrekvens mellan födda i Sverige och utrikes födda består
Hälsan – uttryckt i ohälsotal – har förbättrats och är bättre i Örebro än i jämförbara kommuner och riket.	Det är stora skillnader, såväl uttryckt i ohälsotal som faktiskt upplevd hälsa, mellan olika områden i Örebro.
Många tecken på bättre hälsa bland barn och ungdomar	Flickor mår sämre än pojkar.
	Den psykiska ohälsan bland flickor har ökat
	Övervikt bland ungdomar oroar.
Alkohol och rökning minskar bland ungdomar	Flickors alkoholkonsumtion oroar.
De flesta barn i Örebro lever i familjer med god ekonomi.	Barnfamiljer i stora bostadsområden har lägre inkomst i jämförelse med Örebro som helhet.
Färre brott, minskad ungdomsbrottslighet	
De flesta trivs, är trygga och känner gemenskap i sitt bostadsområde.	Kvinnor, framför allt äldre, avstår i större utsträckning än män från att gå ut av rädsla för att bli överfallna eller utsatta för våld.

Ekonomiskt hållbar utveckling

+	-
Sysselsättningen ökar.	Skillnaderna i förvärvsfrekvens mellan olika områden består.
Arbetslösheten minskar.	Arbetslösheten bland unga 18-24 år har inte minskat.
Andelen lågutbildade minskar och andelen med hög utbildning ökar.	Skillnader i utbildningsnivå mellan olika områden ökar.

Ekologiskt hållbar utveckling

+	-
Koldioxidutsläppen fortsätter att minska inom industrisektorn.	Transporter är den största enskilda källan till koldioxidutsläpp.
Cykling och gång utgör ca 40 procent av det totala resandet.	Hushållen och transportsektorn står för den största energianvändningen
Andelen miljöbilar ökar.	Bilresande utgör mer än 50 procent av det totala resandet
Bussresor har ökat.	Ytterligare åtgärder kan behövas om det nationella målet om kvävedioxid ska uppnås.
Halter av kadmium och kvicksilver i avloppsslam är under gränsvärdet	Bensenhalten minskar men ligger sannolikt över det nationella miljömålet 2020
Antalet miljöcertifierade företag ökar	Cirka 2 000 örebroare exponeras av halter av partiklar som ligger över miljöbalkens normer
38 företag är registrerade för miljödiplomering	Örebro har förhållandevis få miljöcertifierade skolor och förskolor

Bokslut 2007 för hållbar utveckling

Bokslut 2007 för hållbar utveckling beskriver och följer utvecklingen för ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Örebro. Medborgarnas hälsa livsvillkor och livsmiljö följs utifrån Budget 2007 med prioriterade mål för Örebro kommun, samt utifrån de övergripande styrdokumenterna med mål för delaktighet och inflytande, folkhälsa, integration och mångfald, miljö, kultur och för tillväxt.

Barnen i fokus

En femtedel av Örebro kommuns invånare är barn 0-17 år. Barns uppväxtvillkor påverkar förutsättningarna till hälsa och livskvalitet såväl under barndomen som senare i livet. Det som görs för barn kommer samhället och framtiden till del. I bokslut 2007 följer vi särskilt barn och ungdomars hälsa, livsvillkor och livsmiljö.

Syfte

Syftet med bokslut 2007 är att beskriva och följa utvecklingen i Örebro över tid – och därmed ge underlag för prioriteringar och inriktning i kommunens arbete för välfärd och hållbar utveckling.

Målgrupp

Målgrupp för bokslutet är förtroendevalda och tjänstemän inom kommunen. Bokslutet behandlas i kommunfullmäktige som bilaga till kommunens årsredovisning 2007.

Struktur

Resultat och framgång i riktning mot prioriterade och långsiktiga mål redovisas med indikatorer som illustrerar de sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionerna. Underlag är de indikatorer som tagits fram till regeringens vidareutveckling av den svenska strategin för hållbar utveckling.¹ Indikatorer som följer barn är hämtade från Socialdepartementets uppföljningssystem för barnpolitiken i Sverige.²

Förhållandena som återspeglas ska var möjliga att påverka genom direkta och/eller indirekta åtgärder. De ska kunna härledas till kommunens verksamhet samt visa utvecklingen i riktning mot de uppställda målen. Ett enda värde eller indikator kan inte beskriva i vad mån arbetet har varit framgångsrikt. Analys och värdering måste göras med förståelsen om sambanden mellan indikatorerna, uppställda mål och vad som påverkar utvecklingen. Det är därför viktigt att erfarenheter och kunskaper som finns i våra verksamheter tillförs analys av resultaten och blir del i diskussionen om vad som är viktiga prioriteringar för det fortsatta arbetet.

Indikatorerna beskriver medborgarnas hälsa, livsvillkor och livsmiljö. Jämförelse görs över tid mellan kön,

åldersgrupper och geografiska områden. Örebro kommun jämförs med riket och sju till storlek och struktur liknande kommuner.

Källa för den data som används finns sammanställd i bilaga II. Data och statistik som används är den senast redovisade. För vissa data kan det betyda en eftersläpning på 1-2 år. Vilket också betyder att en del data är den samma som föregående år. Då syftet med bokslutet är att kunna följa utvecklingen över tid blir valet att låta även ej uppdaterad data från 2006 finnas kvar i bokslut 2007.

¹ Bilaga III

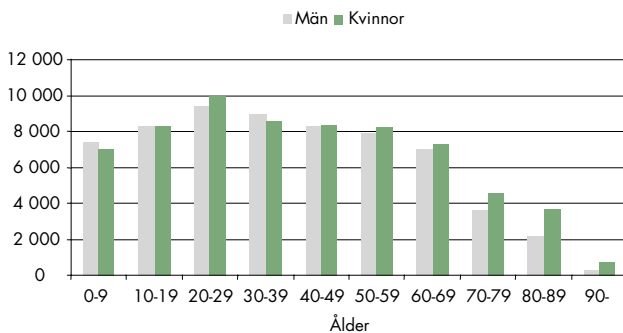
² Ett uppföljningssystem för barnpolitiken. Slutrapport för arbetsgruppen med uppgift att utveckla indikatorer för barnpolitiken. Regeringskansliet. Socialdepartementet. Ds 2007:9

Befolkning

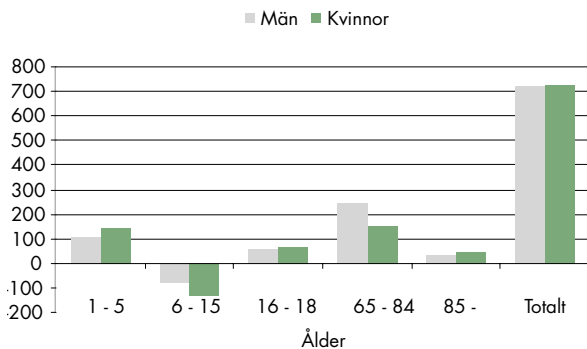
Befolkningen ökar

Örebro kommun har 130 429 invånare och är därmed Sveriges sjunde största kommun. Befolkningen ökade under 2007 med 1452 personer, (figur 1 och 2).

Figur 1. Antal invånare 31 december 2007

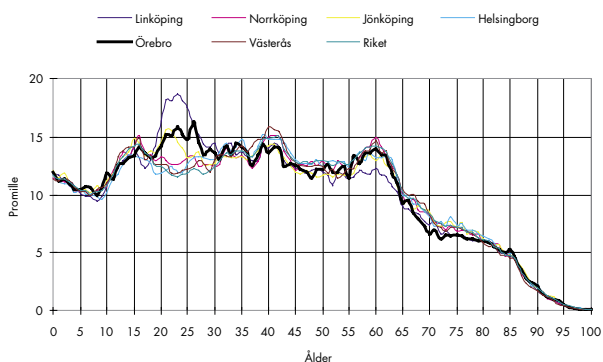
Figur 2. Befolkningsförändring 2007

Många unga i Örebro

Örebro har en ung befolkning. Medelåldern är 39,9 år mot 41,0 år i riket. Det beror främst på en stor andel i åldern 20-29 år och en förhållandevis liten andel invånare 65 år och äldre, (figur 3).

Figur 3. Befolkningen i Örebro, jämförbara städer och riket. 2007.

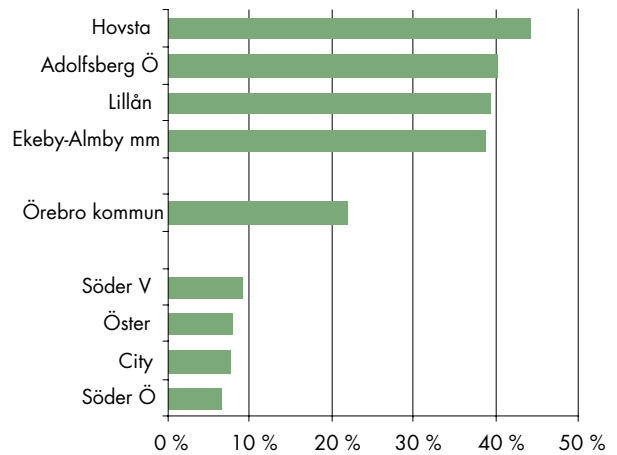

En femtedel av befolkningen är barn

Det bor fler än 27 000 barn, 0-17 år, i Örebro. Av dessa har drygt 20 procent utländsk bakgrund. Drygt var femte familj i Örebro kommun är en barnfamilj. Variationen är stor mellan kommunens olika bostadsområden från cirka 7 procent barnfamiljer i innerstaden till 44 procent i Hovsta, (figur 4). De stora barnfamiljerna (fyra barn eller fler) är vanligast i stora bostadsområden, (figur 5). Örebro kommun har en större andel stora barnfamiljer än jämförbara kommuner.

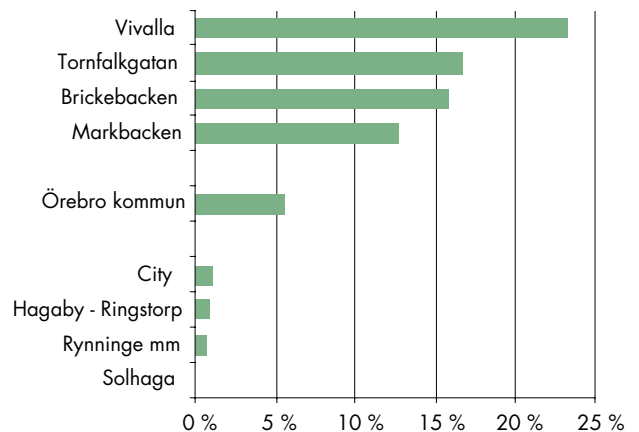
Figur 4.

Andel familjer med barn 2006

Figur 5.

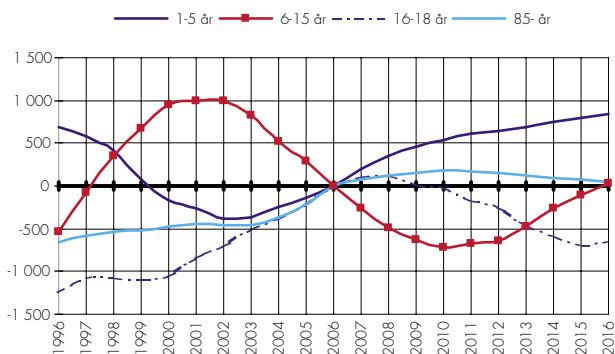
Andel barnfamiljer med minst 4 barn 2006 av alla barnfamiljer

Fler förskolebarn men färre grundskolebarn

Antalet barn i förskoleåldern 1-5 år ökar stadigt, för år 2007 med 253, medan gruppen barn i grundskoleåldern 6-15 år minskar. Minskningen kommer att fortsätta de närmaste åren, (figur 6).

Figur 6.

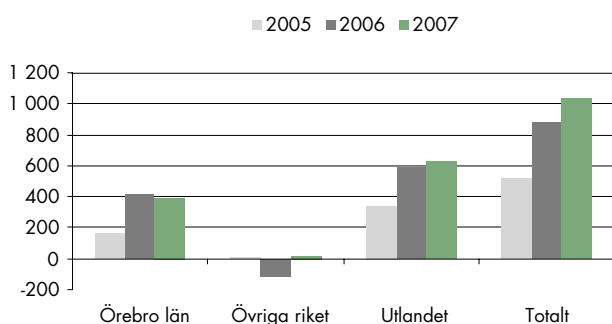

Födelseöverskott och inflyttningsöverskott bidrar till befolkningsökningen

1 661 födda år 2007 är det största antalet sedan 1993. Tillammans med ett ganska litet antal döda, 1 245 personer, resulterar det i det största födelseöverskottet sedan början av 1970-talet, 416 personer.

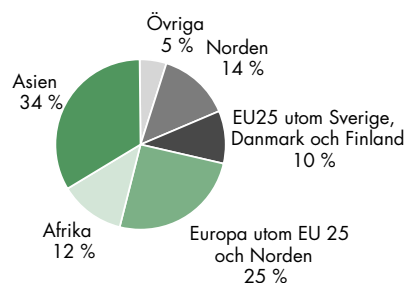
Störst del av befolkningsökningen svarar inflyttningsöverskottet för. 2007 var överskottet 1 038 personer. Flyktningmottagandet har en avgörande betydelse för det kraftiga flyttnettot 2007, (figur 7).

Figur 7. Inflyttningsöverskott 2005, 2006 och 2007. Örebro kommun

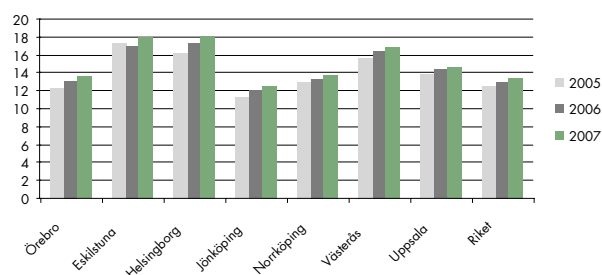
I Örebro finns människor från världens alla delar. Det finns över 150 olika födelseländer bland våra medborgare. De vanligaste födelseländerna är Finland, Irak och Bosnien-Hercegovina. De senaste årens folkökning i Örebro består till mer än tre fjärdedelar av personer med utländsk bakgrund. Av dessa har två av tre sitt ursprung i Asien. Örebro har något större andel invånare med utländsk bakgrund än riket. En av tre har utländsk bakgrund, (figur 8).

Figur 8. Utländsk bakgrund.

13 procent av Örebros invånare är födda utrikes, (figur 9).

Figur 9. Andel, procent, utrikes födda på kommunnivå.

Socialt hållbar utveckling

Utgångspunkten för en socialt hållbar utveckling är att välfärdsystemen bidrar till långsiktig stabilitet, flexibilitet och trygghet. Välfärd skapar tillväxt och är ekonomiskt lönsamt för ett samhälle. Beroendet är ömsesidigt, dvs. ett samhälle

med stora sociala orättvisor, utslagning och fattigdom har sämre förutsättningar för tillväxt och ekonomisk utveckling än ett samhälle där människor har och upplever lika förutsättningar till socialt och ekonomiskt välbefinnande.

Inriktning med långsiktiga mål för:

- Delaktighet och inflytande. (Medborgarnas Örebro)
- Alla människors lika värde och möjligheter. (Örebros program för integration)
- Alla människors lika möjligheter till utbildning och arbete. (Örebros program för integration)
- Jämlika villkor mellan befolkningsgrupper, mellan flickor och pojkar, män och kvinnor, mellan åldersgrupper samt mellan olika bostadsområden. (Folkhälsoprogram 2000)
- Jämlikhet i hälsa. (Folkhälsoprogram 2000)
- Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar. (Folkhälsoprogram 2000)
- Trygghet och säkerhet. (Folkhälsoprogram 2000)
- Alla former av rasism och främlingsfientlighet ska bekämpas. (Örebros program för integration)

Socialt hållbar utveckling i Örebro innebär att vi arbetar för

- Delaktighet och samhörighet
- Jämställdhet
- Integration och Mångfald
- Hälsa
- Trygghet
- Goda uppväxtvillkor

Delaktighet och samhörighet

Delaktighet och samhörighet är viktiga förutsättningar för välfärd. Det handlar om ett starkt socialt kitt mellan människor, om gemenskap och solidaritet samt om tillit till både samhället i helhet och till andra människor. Det handlar också om att vara representerad i beslutande församlingar, att kunna påverka och vara delaktig i beslut som berör välfärdsutvecklingen.

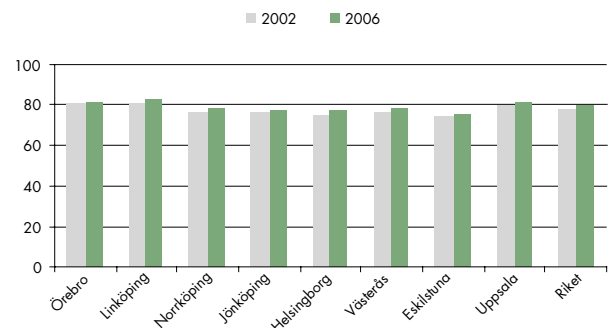
Ett antal svenska studier som undersökt social delaktighet visar på samband mellan brist på delaktighet och inflytande med ökad risk för ohälsa.³ Det är också så att deltagande i samhället påverkas av individers socioekonomiska status och hälsotillstånd. Samma litteratursammanställning presenterar forskning som ”visar bl.a. att individers känsla av tillhörighet i samhället, självförtroende, upplevd kontroll över det som händer i världen och uppfattningarna om den egna politiska effektiviteten har betydelse för valdeltagandet.”

Deltagande

Valdeltagandet ökade i Örebro 2006

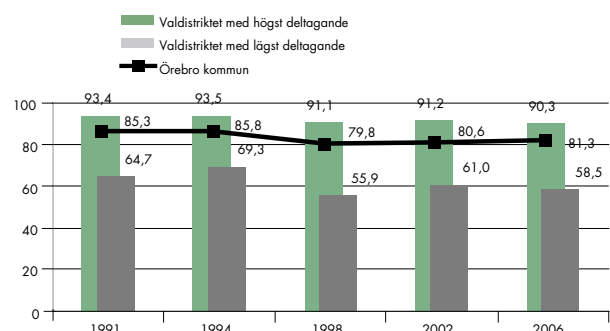
I Örebro kommun ökade valdeltagandet 2006 jämfört med 1998 och 2002. Därmed bröts en nedåtgående trend i flera val. Valdeltagande 2006 i Örebro var 81,3 procent och i riket 79,4 procent, (figur 10).

Figur 10. Valdeltagande i åtta kommuner i val till kommunfullmäktige 2002 och 2006. Procent.

Valdeltagandet skiljer sig markant mellan olika valdistrikt. Sammantaget har valdeltagandet 2006 minskat något mer i de distrikt som 2002 redan hade lågt valdeltagande, (figur 11).

Figur 11. Valdeltagande i Örebro i val till kommunfullmäktige

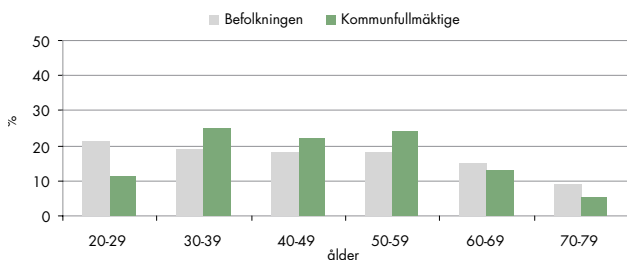
³ Hur påverkas hälsan av delaktighet och inflytande i samhället? En litteratursammanställning. Statens folkhälsoinstitut 2005:2

Delaktighet

Unga och personer över 65 år är underrepresenterade i kommunfullmäktige

I Örebro kommun finns cirka 570 förtroendevalda (politiker) representerade i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och nämnden. Könsfördelningen är 47 procent kvinnor och 53 procent män. Medelåldern är cirka 50 år. Unga och personer över 65 år är underrepresenterade i kommunfullmäktige, (figur 12). Om man antar att åldersgruppen 20-49 år också representerar barnen (0-17 år) så är den gruppen som helhet exakt representerad i kommunfullmäktige, (58 procent för respektive befolkningen och kommunfullmäktige). Det är en markant skillnad från föregående val då den åldersgruppen var tydligt underrepresenterad i kommunfullmäktige.

Figur 12. Ålder i kommunfullmäktige och befolkningen 2007

Medborgarnas åsikter om delaktighet och samhörighet

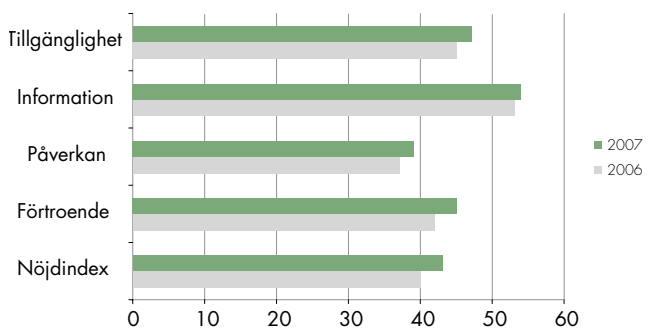
Våren 2006 och våren 2007 deltog Örebro kommun i en medborgarundersökning genomförd av SCB.⁴ Syftet är att undersöka hur kommunens invånare, 18-84 år upplever kommunen som en ort att bo och leva på, hur de upplever att den kommunala verksamheten fungerar, samt hur de ser på sitt inflytande på kommunens verksamheter och beslut. Inflytande på kommunens verksamheter och beslut belyses med ett inflytandeindex av frågor om tillgänglighet, information, öppenhet, påverkan och förtroende.

Möjligheterna att kunna påverka kommunala verksamheter och beslut kan bli bättre

Medborgarna upplever Örebro som en tillgänglig och öppen kommun, men är mindre nöjda med sina möjligheter att kunna påverka kommunala verksamheter och beslut. Resultaten 2006 och 2007 visar att det i Örebro kommun framför allt är uppfattningen om förtroende och påver-

kan som bör uppmärksammas, (figur 13). Vid jämförelse med kommuner av samma storleksklass (mer än 50 000 invånare) fick Örebro kommun 2007 högre betygsindex för tillgänglighet och lägre för förtroende.

Figur 13. Nöjd-Inflytande-Index och faktorernas betygsindex för Örebro kommun 2006 och 2007. Fråga: Hur nöjd är du med invånarnas inflytande i din kommun?

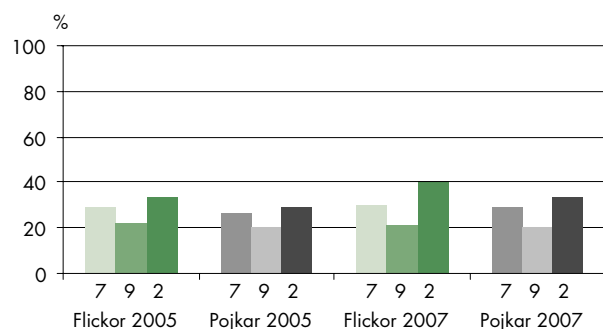
Barn och delaktighet

Elever som känner sig delaktiga och kan påverka sina arbetsförhållanden finner sig bättre till rätta i skolan och trivs.

Barn och ungdomar kan påverka sin verksamhet

Örebro läns landstings elevenkät 2005 och 2007⁵ visar att i skolår 9 i Örebro är andelen bland de som anser att de får vara med och påverka lägre än i skolår 7 och år 2 på gymnasiet. Mest nöjda tycks andelen flickor år 2 på gymnasiet vara, en ökning från 33 procent 2005 till 40 procent 2007, (figur 14)

Figur 14. Andelen elever i skolår 7, 9 och 2 på gymnasiet som säger att de får vara med och påverka det man gör i skolan.

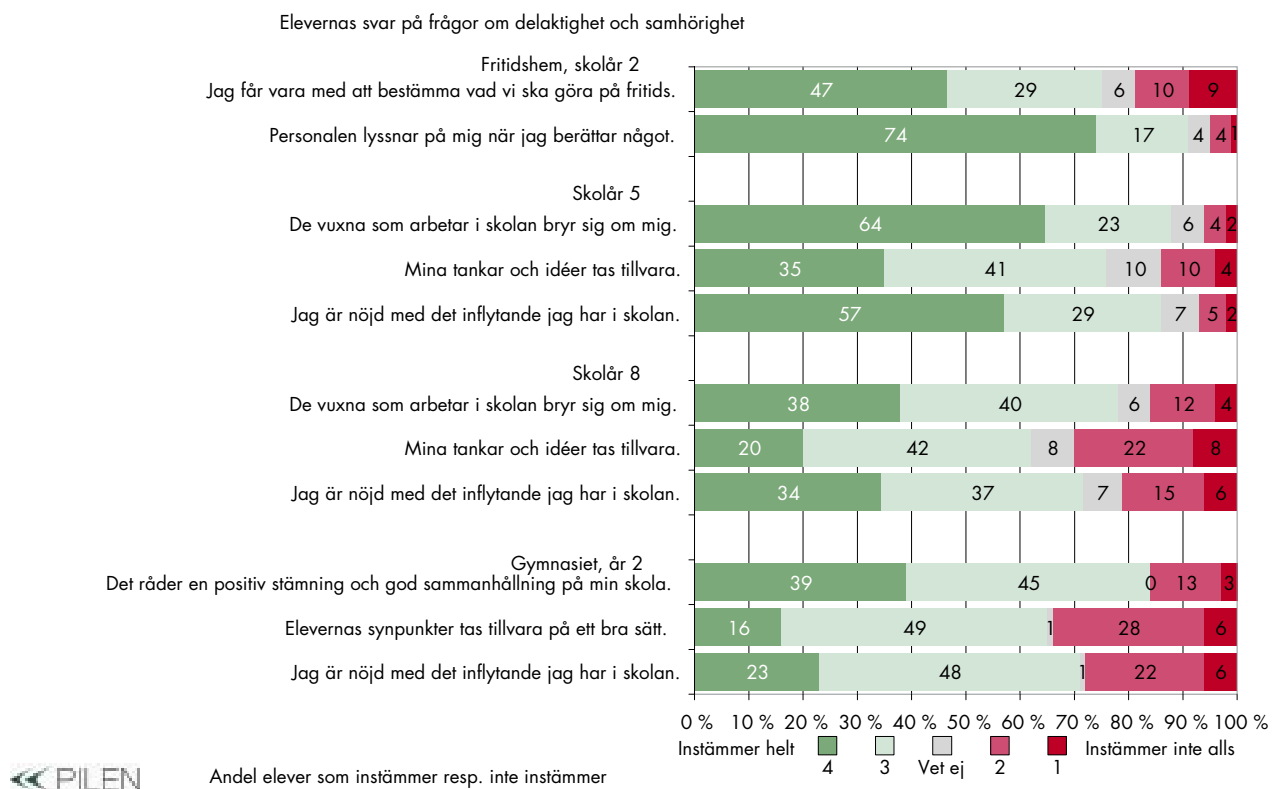

⁴ Medborgarundersökning. Örebro kommun Våren 2006. Statistiska centralbyrån. Medborgarundersökning. Örebro kommun Våren 2007. Statistiska centralbyrån.

⁵ Liv & hälsa ung 2005 och 2007. Örebro läns landsting. Samhällsmedicinska enheten.

Resultaten från kommunens brukarundersökning bland förskolor och skolor i Örebro kommun visar en liknande bild.⁶ Upplevelsen av delaktighet och inflytande är störst i de lägre åldrarna och tycks minska med stigande ålder, (figur 15).

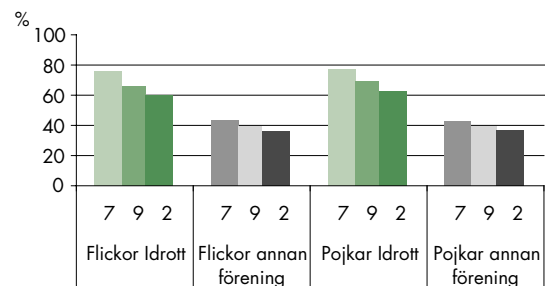
Figur 15. Svar på frågor om delaktighet och samhörighet bland elever i Örebro kommun. Våren 2006⁷

Föreningsaktivitet – ett mått på delaktighet och samhörighet

Att vara aktiv i någon förening är ett mått på delaktighet och samhörighet. Landstingets befolkningsenkät 2005 ställde frågor om såväl organiserad idrottsaktivitet som aktivt deltagande i annan förening. Resultaten visar att föreningsaktiviteten avtar med stigande ålder. Fler är aktiva i idrottsföreningar än i andra typer av föreningar, (figur 16)

Figur 16. Andelen föreningsaktiva, flickor och pojkar i Örebro. 2005.

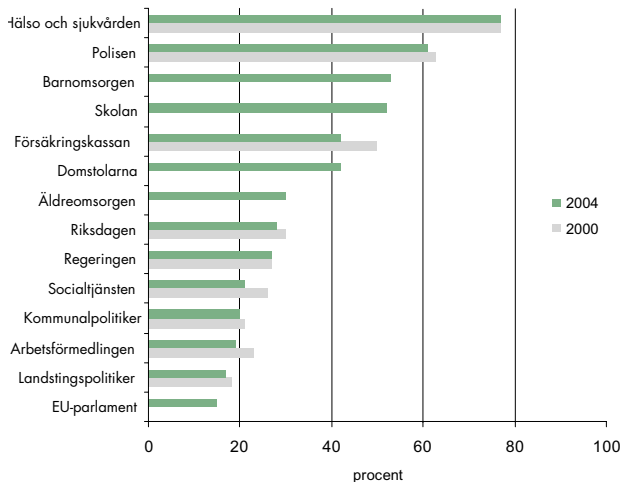
⁶ Brukarundersökning våren 2006. Förskolor, fritidshem, grundskola och gymnasieskola. Örebro kommun. Rapport Augusti 2006. P233

⁷ Uppföljning av Örebro brukarenkät till förskola och skola sker under våren 2008

Förtroende för samhällets institutioner

Landstinget i Örebro genomförde år 2000 och 2004 en medborgarundersökning som bl.a. innehöll frågor om medborgarnas förtroende för samhällets institutioner.⁸ Hälso- och sjukvården inger störst förtroende, följt efter polisen, barnomsorgen och skolan, (figur 17). Mellan åren 2000 och 2004 har förtroendet minskat för försäkringskassan, arbetsförmedlingen och socialtjänsten. När det gäller arbetsförmedlingen så har yngre personer lägre förtroende för den än äldre. Genomgående inger politiker lägst förtroende. Det är inte några uttalade könsskillnader i uppfattningen om förtroende. Personer med lång utbildning tycks ha större förtroende för hälso- och sjukvården än personer med kort utbildning. Förtroendet är större bland födda i Sverige än bland födda utomlands.

Figur 17. Andel 18-79 år som säger att de mycket stort/ganska stort förtroende för samhällets institutioner.
Fråga: Hur stort förtroende har du för följande institutioner i samhället?

SOM-institutets⁹ årliga mätning av svenska folkets förtroende för ett stort antal samhällsinstitutioner bekräftar resultaten i landstingets undersökning. Resultat från 2006 visar att 67 procent har mycket stort/ganska stort förtroende för sjukvården, 57 procent för polisen och 53 procent för universitet/högskolor. I botten ligger de politiska partierna (16 procent) samt EU-kommissionen och Europaparlamentet (14 respektive 13 procent)¹⁰.

SOM-institutet påpekar att mätningar vid en tidpunkt bara ger en ytlig bild av allmänhetens värderingar. Det är förändringar över en längre tidsperiod som kan säga något om opinionstendenser.

⁸ Liv och Hälsa 2000 och 2004. Örebro läns landsting, Samhällsmedicinska enheten.

⁹ Institutet för samhälle, opinion, media vid Göteborgs universitet.

¹⁰ Det nya Sverige. SOM-undersökning 2006. SOM-rapport nr 41.

Jämställdhet

Jämställdhet är en jämlikhetsfråga som i Sverige avgränsas som ett förhållande mellan män och kvinnor. Jämställdhet mellan män och kvinnor är en viktig faktor för tillväxt. Ett samhälle med jämn fördelning mellan kvinnor och män inom alla samhällsområden och på alla beslutsnivåer ökar förutsättningarna för bättre och bredare beslutsunderlag i olika samhällsfrågor. Jämställdhet mellan män och kvinnor utgör centrala förutsättningar för hållbar utveckling. Målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. En förutsättning för att kunna uppnå detta är att kvinnor och män har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets alla områden.¹¹

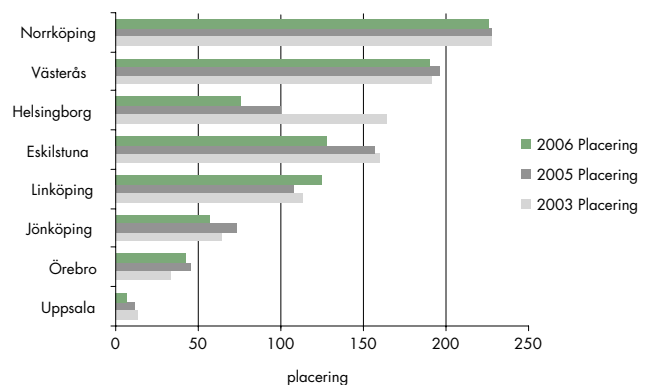
I Sverige har vi kommit långt när det gäller jämställdhet

I vissa fall, till exempel när det gäller kvinnorepresentation, har vi kommit längst i världen. Men trots det återstår mycket arbete inom en mängd områden. Andel kvinnor med eftergymnasial utbildning är högre än för män och skillnaden har ökat under många år. Kvinnor och mäns inkomster skiljer sig åt. Kvinnor arbetar mer deltid, mer i yrken med lägre lön och ofta är kvinnors löner lägre än männens i samma yrke. Arbetsmarknaden är starkt könssegrigerad och det är mycket få branscher som har jämn könsfördelning.

Örebro på 42:a plats bland landets kommuner

I "Jämställdhetsplaceringen" som SCB gör bland Sveriges kommuner kom Örebro på 42:a plats år 2006. Det är en nedflyttning från 2002 då Örebro låg på 34:e plats, men en svag uppflyttning från 2005 då Örebro låg på 45:e plats, (figur 18).

Figur 18. Placering för Örebro och sju kommuner av jämförbar storlek och struktur. Jämställdhetsindex¹² Placering 2003, 2005 och 2006.

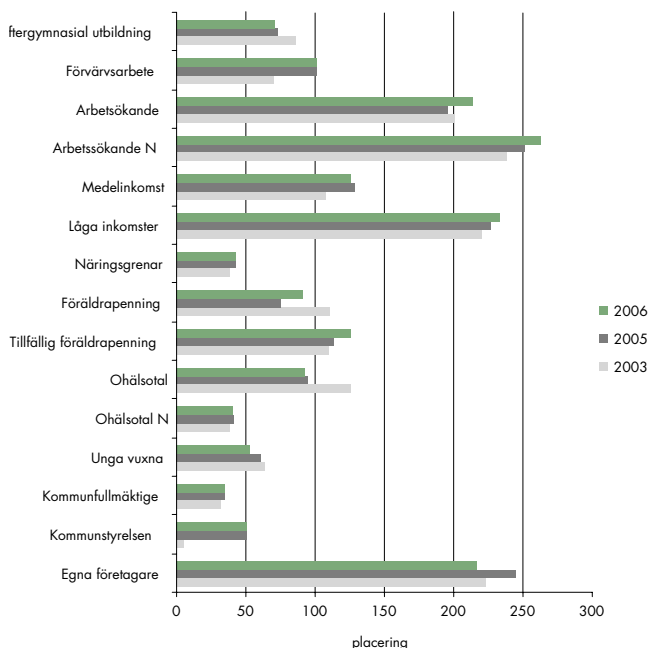
¹¹ Regeringens måldokument, antaget 16 Maj 2006

¹² Med jämindex; en sammanvägning av 13 variabler av betydelse för jämställdheten, kan kommunerna i Sverige rangordnas. För varje variabel rangordnas kommunerna efter hur stor skillnad det är mellan kvinnor och män. Bäst får plats 1, sämst 290. Indexet är sedan genomsnittliga placeringen (medelvärde för rangerna)

Starka och svaga sidor för jämställdheten i Örebro kommun

Könsfördelningen på näringsgrenar, ohälsotalet, samt fördelning kvinnor och män i kommunstyrelsen, respektive kommunfullmäktiga är faktorer som bidrar till att förbättra placeringen. Andelen låginkomsttagare och skillnader mellan män och kvinnor i inkomst, andel arbetsökande, samt andel kvinnor och män som företagare med minst 2 sysselsatta, påverkar placeringen negativt, (figur 19).

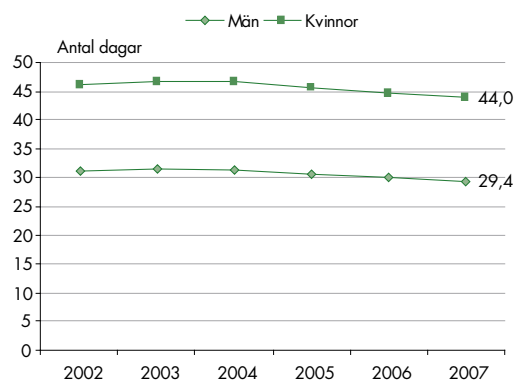
Figur 19. Starka och svaga sidor för jämställdhet i Örebro kommun. Placering 2003, 2005 och 2006.

Skillnad i hälsa mellan män och kvinnor

Ohälsotalet¹³ – antalet ohälsodagar per person och år – är ett mått som ger en uppfattning om hälsoläget i kommunen. I ett jämställdhetsperspektiv handlar det om kvinnors och mäns möjligheter att vara delaktig, utvecklas och ta ansvar såväl i vardagen som inom yrkeslivet. Ohälsotalet steg mellan 2000 och 2004, särskilt för kvinnor. Ohälsotalet har därefter sjunkit, men skillnaden mellan män och kvinnor består, (figur 20).

Figur 20. Ohälsodagar per person 20-64 år. Män och kvinnor, 2002 – 2007 i Örebro kommun.

Fler kvinnor med eftergymnasial utbildning

Andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning i Örebro har ökat. Skillnaden i utbildningsnivå mellan män och kvinnor är stor och har ökat något mellan år 2004 och 2006, (figur 21). Motsvarande resultat för riket år 2006 visar 39 procent kvinnor och 31 procent män med eftergymnasial utbildning.

Figur 21. Andel män och kvinnor 25 – 64 år med eftergymnasial utbildning, 1999 – 2006. Örebro kommun

Förändringar i utbildning syns först i åldersgruppen 25-34 år. För Örebros del har 52 procent av kvinnorna 25-34 år och 39 procent av männen 25-34 år eftergymnasial utbildning.

¹³ Ohälsotalet beräknas som summan av sjukpenningdagar, dagar med förtidspension/sjukbidrag, rehabiliteringsersättning och förebyggande sjukpenning. Summan divideras med antalet sjukförsäkrade plus förtidspensionärer.

Fler låginkomsttagare bland kvinnor

Inkomster skiljer sig mycket mellan män och kvinnor, både medelinkomst och andelen med låga inkomster¹⁴. Kvinnor arbetar mer deltid, mer i yrken med lägre lön och ofta är kvinnors löner lägre än mäns i samma yrke. Andelen låginkomsttagare bland kvinnor i Örebro har ökat något, medan andelen bland män är densamma, (figur 22).

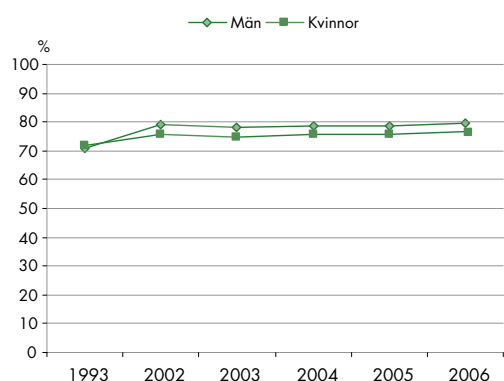
Figur 22. Andel (procent) 25-64 år med låga inkomster Örebro

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kvinnor	19	19	19	19	18	18	19
Män	15	15	15	15	15	15	15
Skillnad kv-m	4,3	4,4	4,5	4,6	4	3,6	4

Förvärvsfrekvensen är högre bland män

Mäns förvärvsfrekvens har varit högre under en lång period och det är fortfarande, år 2006, så att det skiljer något i förvärvsfrekvens mellan könen, (figur 23).

Figur 23. Förvärvsfrekvens. Män och kvinnor 25-64 år, 1993-2006, Örebro kommun.

Makten i politiken

I flertalet av rikets kommunfullmäktige ligger könsfördelning inom ramen 40-60 procent. Örebro kommun har i jämförelse med många kommuner i landet relativt jämn könsfördelning i kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Kommunfullmäktige 2005 representerades av 52 procent kvinnor och således 48 procent män. Representationen i kommunstyrelsen var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Efter valet 2006 är förhållandet 44 procent kvinnor och 55 procent män i Kommunfullmäktige.

¹⁴ Med låga inkomster menas här inkomster under halva medianinkomsten.

Barn och Jämställdhet

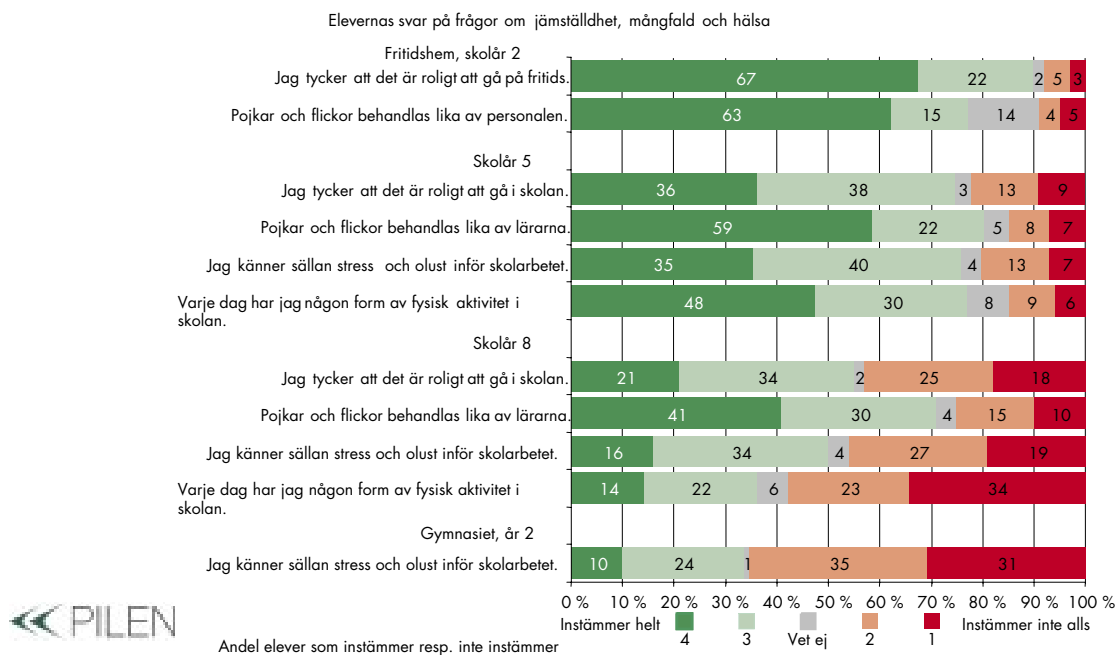
En jämställd skola är en rättighet

Läroplanen för förskolan, grundskolan och gymnasiet säger att flickor och pojkar ska ha lika stort utrymme och inflytande. I läroplanen för grundskolan (Lp 94) står det att skolan ska: ”aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter”. Läroplanen för gymnasieskolan innehåller liknande formuleringar. Jämställdheten i skolan handlar om hur eleverna tillåts vara mot varandra och hur de behandlas av skolans personal. Jämställdhet i skolan är en fråga om demokrati och makt av betydelse både för flickors och pojkars livskvalitet och framtida chanser på arbetsmarknaden.

Det finns inte mycket forskning om könsmonster bland elever i vare sig den svenska förskolan eller skolan. Den forskning som varit har framförallt handlat om flickors situation, medan få studier har ägnats åt pojkar eller åt lärares föreställningar och värderingar. I Örebro kommuns brukarundersökning 2006 finns några frågor som berör jämställdheten i skolan, (figur 24).

De flesta (cirka 70 procent) tycker att pojkar och flickor behandlas lika av personalen, även om de som instämmer helt med det är flest i skolår 2 och avtar med stigande ålder. Undersökningen visar inga större skillnader mellan pojkar och flickor, vare sig när det gäller upplevelsen av om man behandlas lika eller om man tycker det är roligt i skolan.

Figur 24.

Integration och mångfald

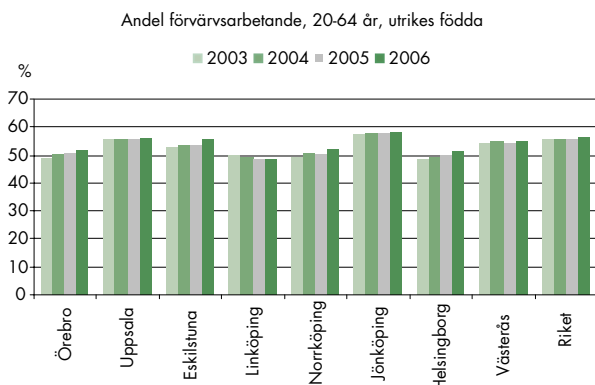
Med integration avses att arbeta för ett samhälle med lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. En samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund. Det handlar om ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund ska vara delaktiga i och medansvariga för. Mångfald handlar om samhällets förmåga att leva upp till principen om allas lika värde oavsett etnisk, kulturell eller religiös bakgrund.

Medvetenheten om den etniska och kulturella mångfalden i samhället har ökat, men de integrationspolitiska målen har inte fått tillräckligt genomslag. Det finns fortfarande stora skillnader i livsvillkor mellan inrikes födda och utrikes födda när det gäller sysselsättning, boende, skolresultat med mera. Diskriminering drabbar både utrikes födda och deras barn.

Stora klyftor på arbetsmarkanden

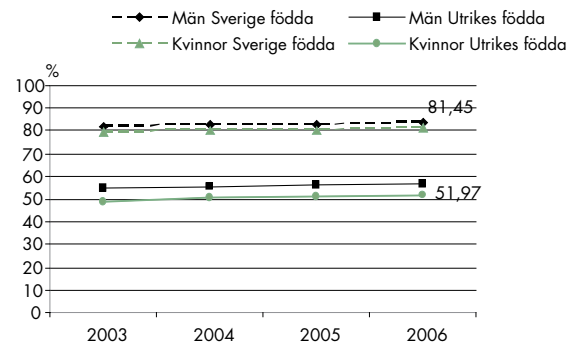
Andelen förvärvsarbetande utrikes födda har ökat något mellan åren 2003 och 2006 i Örebro, riket och flera jämförbara städer, (figur 25)

Figur 25.

Det är skillnad i förvärvsfrekvens mellan att vara född i Sverige och född utrikes. Kvinnor har genomgående lägre förvärvsfrekvens än män. Andelen utrikes födda kvinnor, 25-64 år, på arbetsmarknaden i Örebro var 52 procent 2006. Motsvarande andel för kvinnor med svensk bakgrund var samma år 81,5 procent, (figur 26)

Figur 26. Andelen förvärvsarbetande 25-64 år, utrikes födda och födda i Sverige. 2003-2006. Örebro

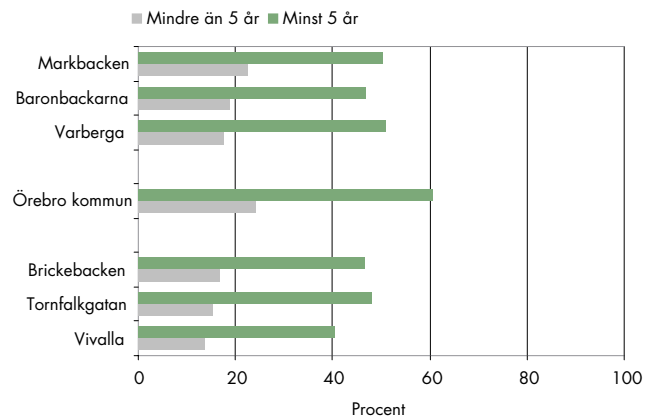

Vistelsetiden i Sverige har betydelse

Hur lång tid man har bott i Sverige har betydelse för sysselsättningsgraden. Av utrikes födda som bott mindre än fem år i Sverige var 24,2 procent förvärvsarbetande 2006. Av dem som bott fem år eller mer var samma år 60,6 procent förvärvsarbetande, (figur 27).

Figur 27.

Andel förvärvsarbetande 2006 bland utrikes födda, 25-64 år efter vistelsetid i Sverige

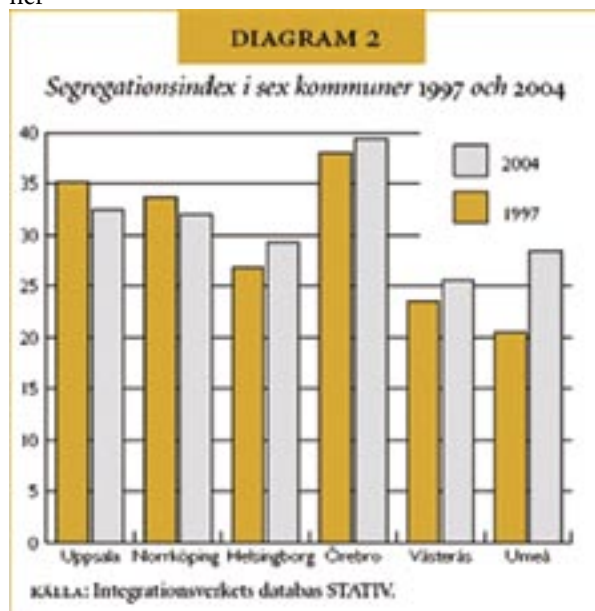
Boendesegregationen i Örebro har ökat

Boendesegregation förekommer i alla typer av städer och samhällen. Det som vi vanligtvis menar när vi diskuterar boendesegregation är att inrikes födda svenskar bor geografiskt åtskilt från de flesta andra etniska grupper. Om boendet är självvalt av båda parter så behöver det inte vara något problem. Den forskning som ägnats åt invandrade personers boendekarriär visar att det inte är så. Invand-

rade personer har svårare att avancera på bostadsmarknaden än inrikes födda.¹⁵ Boendesegregationen kan vara av såväl etnisk som socioekonomisk karaktär. Koncentration av arbetslösa eller fattiga människor i sig kan försämra förutsättningarna att få arbete för de som bor i området. Det uppdelade boendet riskerar att resultera i ojämlika livschanser.

Integrationsverket¹⁶ beskriver den etniska boendesegregationen med ett segregationsindex. Indexet är ett mått på skillnaden i bosättningsmönster mellan en befolkningskategori, i detta fall utrikes födda, och befolkningen i sin helhet. Indextalet 0 representerar en situation med total frånvaro av boendesegregation, medan 100 representerar maximal boendesegregation. Den ena extremen innebär att olika befolkningskategorier bor helt åtskilda, medan den andra innebär att varje bostadsområde exakt avspeglar fördelningen mellan kategorierna i kommunen i sin helhet. Boendesegregationen har ökat i Örebro mellan åren 1997 och 2004. Örebro har också i förhållande till jämförbara kommuner det högsta segregationsindexet, (figur 28).

Figur 28. Segregationsindex 1997 och 2004 i sex kommuner

I diagrammet speglas enbart boendesegregation och inte den socioekonomiska segregationen. Boendesegregationen i Örebro sammanfaller med den socioekonomiska segregationen genom att det i områden med stor andel arbetslösa och låginkomsttagare också bor en stor andel av den invandrade befolkningen.

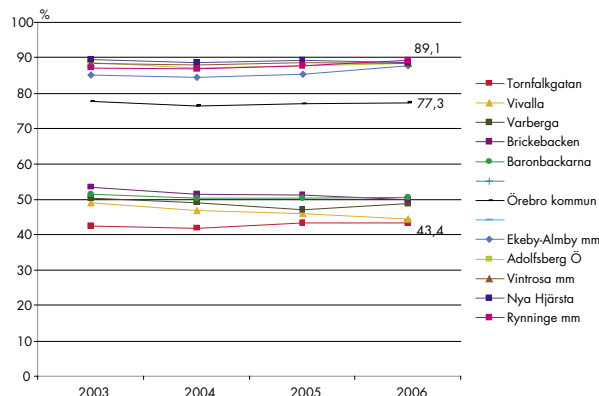
¹⁵ Integrationsverket. Rapport 2004.

¹⁶ Integrationsverket upphörde år 2007. Frågorna finns fördelade på bl.a. Migrationsverket, Länsstyrelser och Sveriges kommuner och landsting.

Stora geografiska skillnader i sysselsättning

Samtidigt som förvärvsintensiteten ökar finns områden där färre än hälften är förvärvsarbetande, (figur 29).

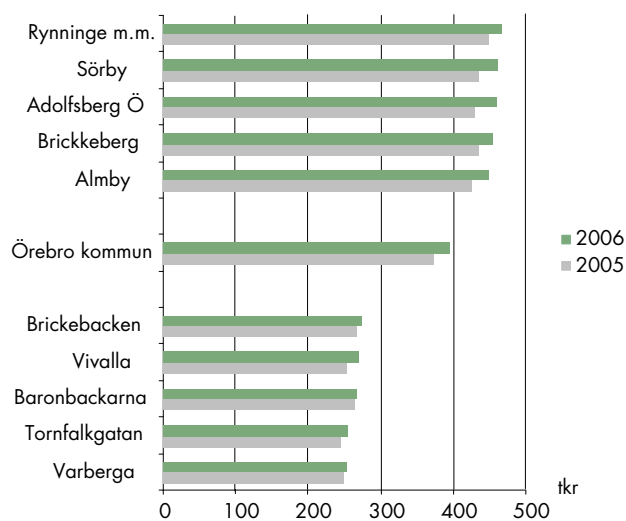
Figur 29. Områden med högst/lägst förvärvsintensitet. Utveckling 2003-2006. Örebro kommun

Skillnaden i inkomst mellan olika geografiska områden

Skillnaderna i inkomst mellan geografiska områden består. Den minskade skillnaden mellan åren 2002 till 2003 tycks nu har bytts till en ökad skillnad mellan de områden som har låg respektive hög medianinkomst, (figur 30).

Figur 30. Disponibel inkomst, gift/sambo med barn under 18 år. Medianbelopp. Områden med högsta/lägsta medianinkomst.

Barn och integration

Barn tillbringar ofta en stor del av sin tid i bostadsområdet där de går i förskola och skola, tar del av fritidsverksamhet och träffar andra barn och vuxna. Flera undersökningar tyder på att barn som växer upp i resursrika områden också gynnas hälsomässigt. Familjen har stor betydelse, men undersökningar på senare år tyder på att bostadsområdets karaktär har en självständig effekt, oberoende av den enskilda familjens situation. Flera analyser tyder vidare på att effekter av bostadsområdet inte bara adderas till den enskilda familjens risk utan även förstärker denna.¹⁷

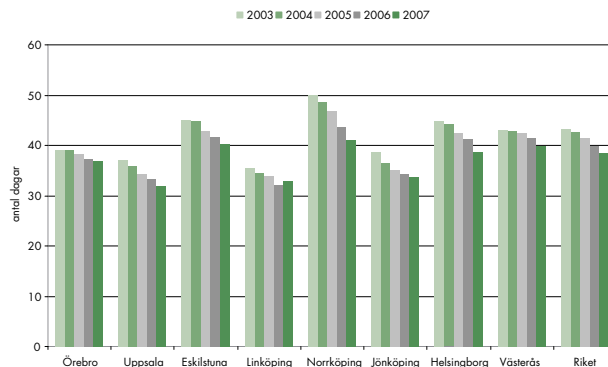
Hälsa

Att ha och uppleva att man mår bra och har en god hälsa är, förutom att det är en viktig kvalitet för mig som människa, ett mått på jämställdhet och jämlikhet i samhället. Ett övergripande mål för svensk folkhälsopolitik är att minimera hälsoklyftorna med avseende på kön, utbildning, inkomster och etnicitet.¹⁸ Socialstyrelsens senaste lägesrapport visar en positiv hälsoutveckling i Sverige.¹⁹ Det psykiska välbefinnandet ser ut att ha ökat bland både vuxna och skolbarn sedan 2000-talets början. Besvär orsakade av arbetet har minskat, ökningen av övervikt och fetma har stannat av bland vuxna och möjligen också bland barn. Alkoholkonsumtionen ökar inte längre och har minskat bland skolungdomar. Narkotikamissbruk har minskat bland skolungdomar och mönstrande. Rökningen har under lång tid haft en nedåtgående trend som fortsätter. Även sjukfrånvaron har börjat minska från 2006. Negativa tecken finns. Mest oroväckande är att unga kvinnor i åldrarna 15 till 24 år har fortsatt ogynnsam utveckling av sitt psykiska välbefinnande. De sociala skillnaderna i hälsorisker, ohälsa och död är framträdande och har delvis ökat. Arbetare, lågutbildade, ensamstående män, ensamstående kvinnor med barn och utrikesfödda har genomgående sämre hälsa än övriga.

I Örebro fortsätter ohälsotalet att sjunka

Ohälsotalet är det antal dagar per år man får sjukpenning eller motsvarande för sjukdom. Det brukar användas för att beskriva hälsoläget hos en befolkning. Ohälsotalet har stadigt ökat de senaste åren. Men år 2005 sjönk ohälsotalet och det är en förbättring som håller även 2007. Örebro har i förhållande till flera jämförbara kommuner och riket relativt lågt ohälsotal; 36,8 dagar 2007, (figur 31).

Figur 31. Ohälsotal 2003-2007. Örebro i jämförelse med sju kommuner och riket.

¹⁷ Närmiljöns betydelse för barn och ungdomars hälsa och välbefinnande - en systematisk kunskapsöversikt. Statens folkhälsoinstitut R 2004:27.

¹⁸ Hälsa på lika villkor. Huvudbetänkande från nationella folkhälsokommittén, Stockholm. SOU-rapport 2000:91

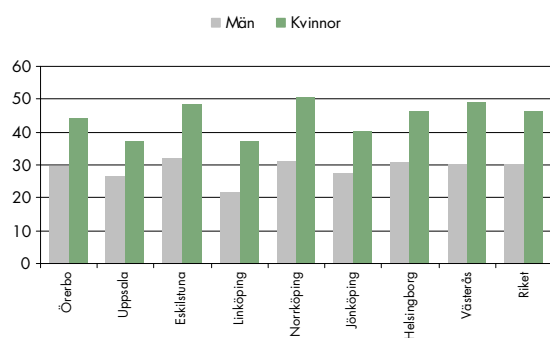
¹⁹ Folkhälsa - Lägesrapport 2006. Socialstyrelsen.

Källa: Försäkringskassan

Skillnaderna mellan kvinnor och män samt mellan områden består

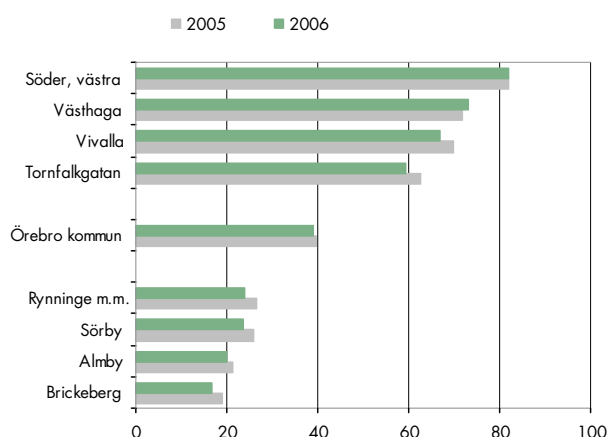
Ohälsotalet minskar, men skillnaderna mellan män och kvinnor är fortfarande stora, 14,6 dagar såväl 2007, (figur 32), som föregående år.

Figur 32. Ohälsotal 2007. Kvinnor och män 20-64 år. Antal dagar.

Ohälsotalet skiljer sig åt mellan olika områden, från cirka 16 dagar i områden med lågt ohälsotal till drygt 60 dagar i områden där ohälsotalet är högt, (figur 33). Det höga ohälsotalet i områdena Söder, västra och Västgöta kan förklaras med att det där finns sjukhem/motsvarande. Ohälsotalet är högst bland kvinnor 60-64 år (mer än 100 dagar per år), medan kvinnor i åldersgruppen 20-29 år har i medeltal 14,3 dagar per år.

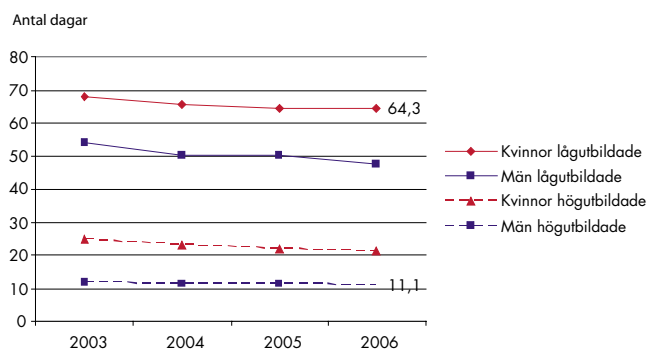
Figur 33. Skillnader i ohälsotal inom Örebro kommun mellan områden med högsta respektive lägsta antal dagar år 2005 och 2006. (Åldersgrupp 16-64 år). Antal dagar.

Utbildningsnivå och födelseort har betydelse

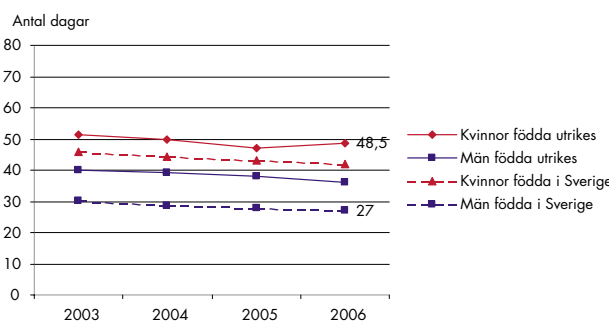
Utöver skillnader i ohälsotal mellan män och kvinnor finns skillnad kopplad till utbildningsnivå och födelseort. Ohälsotalet ökar för lågutbildade, men tycks minska något för högutbildade, (figur 34).

Figur 34. Ohälsotal efter utbildningsnivå. Örebro kommun 16-64 år. 2003-2006.

Ohälsotalet är högre bland utrikes födda än bland födda i Sverige. Jämförelse över tid visar att ohälsotalet minskar för alla grupper utom för kvinnor utrikes födda, (figur 35).

Figur 35. Ohälsotal, födda i Sverige och utrikes födda. 16-64 år. 2003-2006. Örebro kommun

Många mår bra i Örebro

Även om ohälsotalet visar en oroande bild av att många människor inte har tillräcklig hälsa för att kunna arbeta, så är det ändå så att de flesta bedömer sitt hälsotillstånd som gott. Resultat från befolkningsenkät år 2000 och 2004 visar att cirka 72 procent i Örebro bedömer sin hälsa som mycket bra/bra. Hälsan skiljer sig inte nämnvärt mellan könen. En närmare analys visar att det är åldersgruppen 18-34 år som skattar sin hälsa högst, 88 procent av männen och 85 procent av kvinnorna, medan det inom åldersgruppen 50-64 år är 68 respektive 66 procent som tycker så. Störst andel som bedömer sitt hälsotillstånd som mycket bra/bra finns bland unga män 18-34 år i småhusområden, 97 procent. Lägst andel finns bland kvinnor 50-64 år, 48 procent och bland män 65-79 år, 46 procent, i våra större hyreshusområden.

Barn och hälsa

Barn i Sverige har i ett internationellt perspektiv mycket god hälsa.

Vid en sammanvägd bedömning av folkhälsan hos barn i åldrarna 1-14 år rankade WHO Sverige bland de allra främsta nationerna i Europa.²⁰ Barns och ungdomars²¹ sociala- och ekonomiska villkor inverkar på deras hälsa och välbefinnande, på deras sjukdomars uppkomst och förlopp, både i barndomen och senare i livet. Att främja goda uppväxtvillkor och att arbeta med förebyggande insatser tidigt i livet ger goda förutsättningar till hälsa och livskvalitet livet igenom.

Den psykiska ohälsan har ökat

I såväl Sverige som i andra länder ses psykiska ohälsan som ett allt större folkhälsoproblem. Oroande är att den rapporterade psykiska ohälsan hos ungdomar, och speciellt bland flickor, har ökat. Nationella och internationella undersökningar visar en tredubbling av andelen ungdomar som upplever ångslan, oro och ångest från 1989 och fram till år 2003.²²

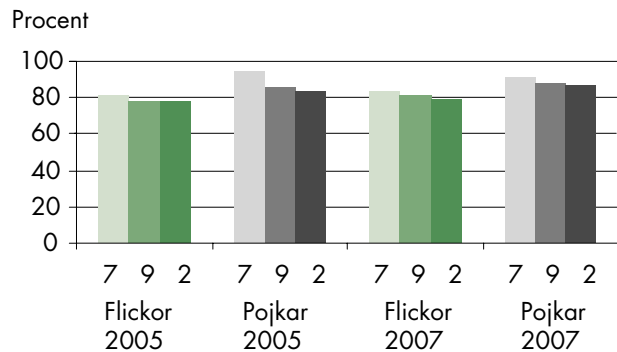
Örebro läns landsting, Samhällsmedicinska enheten, genomförde 2005 och 2007 en enkätundersökning bland barn och ungdomar i Örebro län. Skolelever från skolår 7, 9 och år 2 på gymnasiet besvarade frågor om hälsa, livsvillkor, levnadsvanor, fritid och skola. Resultaten visar på sambanden mellan psykiska hälsa och livsvillkor och levnadsvanor. Det är till vissa delar skillnad mellan flickor och pojkar när det gäller olika livsvilkors betydelse för den psykiska hälsan. Att kunna lita på sina föräldrar har stor betydelse för båda könen. För pojkar är det dessutom viktigt att föräldrarna har arbete.

Skolan spelar en viktig roll för barn och ungdomars psykiska hälsa. Trivsel, kamrater och att inte bli mobbad har betydelse för såväl pojkars som flickors psykiska hälsa. För flickor är det också viktigt att få vara med och påverka i skolan. När det gäller levnadsvanor är flickors psykiska hälsa beroende av att vara mycket ensam, datorvanor, måltidsvanor och alkoholvanor. För pojkar finns samband mellan upplevd psykisk ohälsa att vara mycket ensam och alkoholvanor.

Pojkar mår bättre än flickor

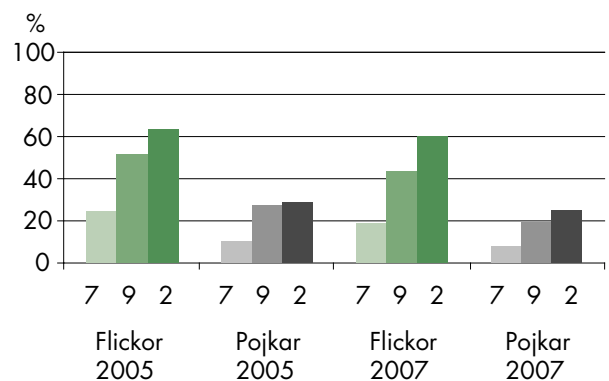
Majoriteten av ungdomarna säger att de mår bra. Elever i skolår 7 mår något bättre än de i skolår 9 och på gymnasiet. Pojkar mår bättre än flickor, (figur 36).

Figur 36. Andel elever i åk 7, 9 och 2 på gymnasiet som mår bra eller mycket bra

Känslan av att vara stressad skiljer sig beroende av ålder och kön. Andelen flickor som anger att de känt sig stressade är nästan dubbelt så stor som andelen pojkar. Upplevelsen av stress tycks ha minskat mellan åren 2005 och 2007, (figur 37).

Figur 37. Andelen elever i åk 7, 9 och 2 på gymnasiet som ofta/alltid känt sig stressade under de tre senaste månaderna. 2005 och 2007.

I Örebro kommuns brukarundersökning som gjordes 2006 bland elever i skolår 5, 8 och gymnasiet år 2 är resultatet det samma, dvs. upplevelsen av stress ökar med ålder. Skolår 5 upplever cirka 20 procent stress och olust inför skolarbetet. Motsvarande andel för skolår 8 är cirka 46 procent och för år 2 på gymnasiet 66 procent. Resultaten visar också att flickor upplever en högre grad av stress än pojkar, (figur 24).

²⁰ Folkhälsorapport 2005. Socialstyrelsen

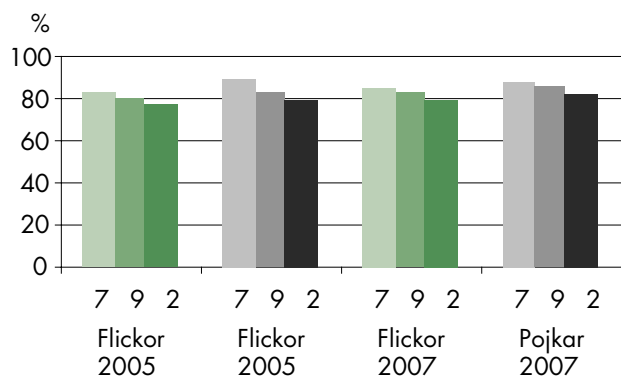
²¹ Enligt FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) är man barn till dess man fyller 18 år

²² SCB Undersökning om levnadsförhållanden (ULF) 2005.

Fler pojkar än flickor ser ljusst på framtiden

En stor andel, fler än 80 procent svarar att de ser ljusst på framtiden, (figur 38).

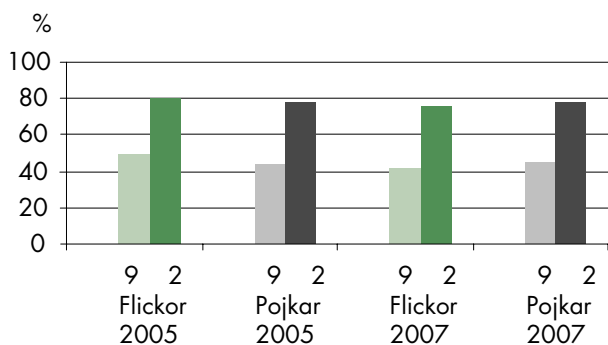
Figur 38. Andel elever åk 7, 9 och 2 som ser ganska/mycket ljusst på framtiden

Alkohol och rökning minskar bland ungdomar

Socialstyrelsens rapport Folkhälsa – Lägesrapport 2006 visar att alkoholkonsumtionen bland ungdomar minskar. Även narkotikamissbruket har minskat och rökningen har under lång tid haft en nedåtgående trend som fortsätter. I den undersökning som Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) genomför varje år bland skolelever skolår 7 och 9 samt gymnasiet år 2, framgår att den totala alkoholkonsumtionen minskat.²³ Landstingets drogvanundersökning antydde redan 1999 att den uppåtgående trenden av alkoholdrickande bland skolelever i årskurs 9 var på väg att vända. Resultaten från 2005 och 2007 års undersökning visar en fortsatt minskning, (figur 39).

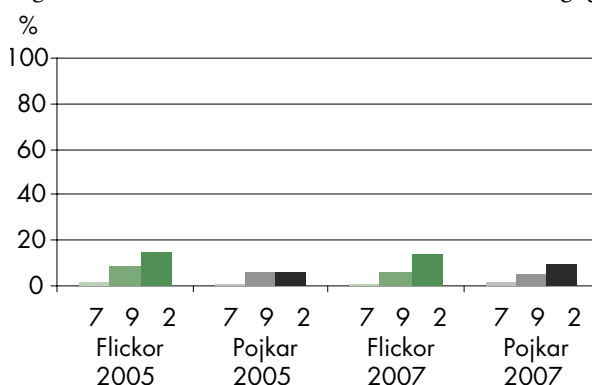
Figur 39. Andel elever i åk 9 och 2 som druckit alkohol minst en gång under vårterminen. Örebro, 2005 och 2007.

Socialstyrelsen framhåller i sin rapport vikten av att uppmärksamma unga kvinnors alkoholkonsumtion. Lägesrapporten 2006 och 2007 visar att flickor och pojkar numera dricker lika mycket.

Även rökningen minskar. 2005 och 2007 svarar cirka 75 procent av niondeklassarna att de aldrig rökt. År 2002 var det 40 procent som uppgav att de aldrig rökt. Det trendbrott som noteras i Örebro överensstämmer med resultaten för riket som helhet. Figur 40 visar den andel flickor och pojkar som uppger att de röker dagligen.

Figur 40. Andel elever i åk 7, 9 och 2 som röker dagligen.

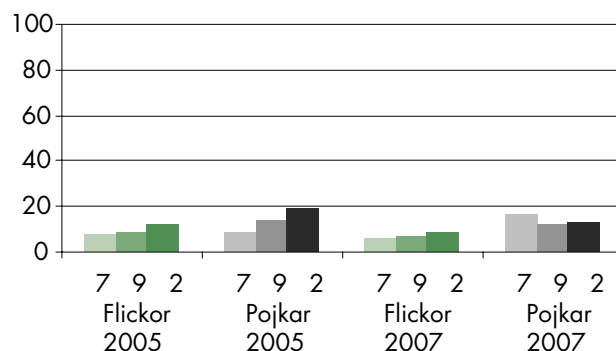

Det är fler rökare bland flickor medan pojkar snusar i större utsträckning. 2007 uppgav 11 procent av pojkarna i gymnasiet att de snusar.

Övervikt bland ungdomar oroar

Andelen överviktiga skolbarn i Sverige har fördubblats från 1980-talets mitt till 2000-2001. 2006 års nationella folkhälsorapport tyder dock på en minskad övervikt bland flickor. Samtidigt förstärks de sociala skillnaderna bland både pojkar och flickor.²⁴ Utvecklingen i Örebro visar att drygt var tionde flicka har övervikt/fetma. Bland pojkar i nian och på gymnasiet är det närmare två av tio som har övervikt/fetma, (figur 41).

Figur 41. Andelen elever i åk 7, 9 och 2 med övervikt eller fetma

²³ Skolelevers drogvanor 2007. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Rapport nr 108. Stockholm 2008.

²⁴ Folkhälsa – Lägesrapport 2006. Socialstyrelsen.

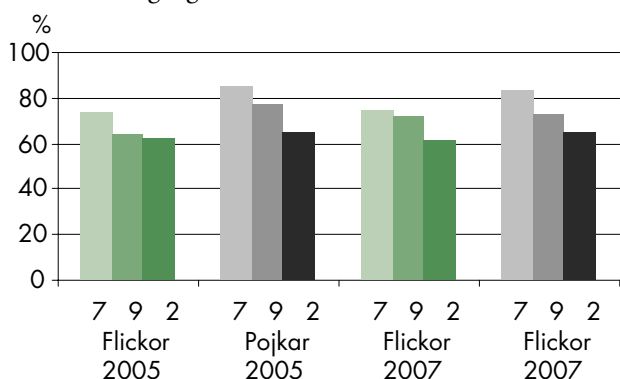
Frukost och lunch är en daglig vana bland de flesta ungdomarna

Bland orsaker till övervikt bland skolbarn har nämnts minskad schemalagd skolidrott, ökad konsumtion av läsk och godis och mer stillasittande fritidsaktiviteter. Frukosten har stor betydelse för vad man orkar prestera under dagen. Statens folkhälsoinstituts undersökning visade att andelen som regelbundet åt frukost minskade med stigande ålder och att flickor genomgående var sämre på att regelbundet äta frukost. Det är resultat som överensstämmer med svaren i landstingets enkätundersökningar 2005 och 2007. Det är ändå så att närmare 80 procent av ungdomarna i Örebro äter frukost varje dag. Nästan alla, drygt 90 procent väljer att äta lagad lunch varje dag. Det är inga större skillnader mellan pojkar och flickor, inte heller mellan olika åldrar. Det är cirka 5 procent som uppger att de sällan eller aldrig äter skollunch.

Pojkar mest fysiskt aktiva

Fysisk aktivitet påverkar hälsan och livskvaliteten positivt. Av undersökningen Skolbarns hälsovanor²⁵ framgår att cirka en tredjedel av 11-15-åringar är tillräckligt fysiskt aktiva ur hälsosynpunkt. Övervikt bland barn och ungdomar anses bero på bl.a. ett alltmer stillasittande vardagsliv.²⁶ Landstingets enkätundersökning visar att pojkar tränar och är regelbundet fysiskt aktiva i större utsträckning än flickor. Den fysiska aktiviteten avtar med stigande ålder, (figur 42 och figur 24).

Figur 42. Andel flickor och pojkar som tränar mer än 30 minuter 2-3 gånger i veckan.

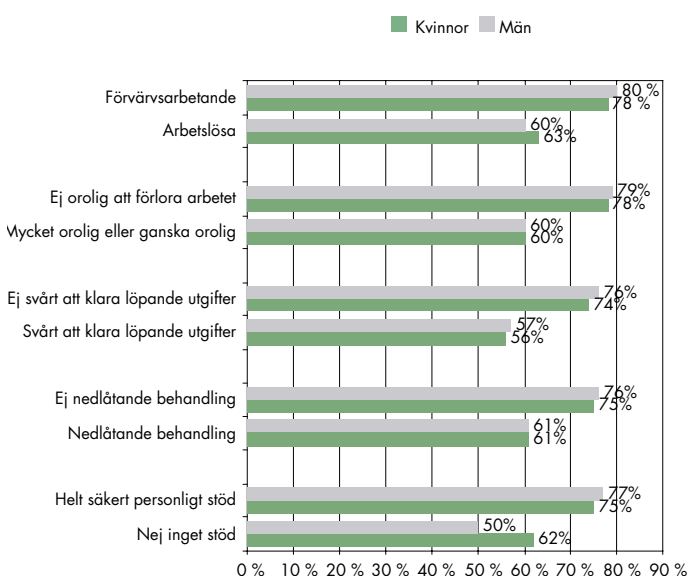
²⁵ Skolbarns hälsovanor, Statens folkhälsoinstitut 2004

²⁶ Folkhälsa – Lägesrapport 2006. Socialstyrelsen

Samband mellan självskattad hälsa och livsvillkor

De skillnader i hälsa som finns mellan olika grupper i befolkningen har till stor del samband med människors olika livsvillkor och levnadsvanor. Den hälsolivå som välsituerade grupper har kan vara en fingervisning om vad som är möjligt att uppnå. När vi som människor trivs med vår vardag, har ett arbete, klarar ekonomin och ingår i en gemenskap med andra människor, har vi också större möjligheter (och lust) att göra goda val för vår hälsa. Resultat från landstingets befolkningsenkät visar att de med sämre livsvillkor bedömer sin hälsa som sämre, (figur 43).

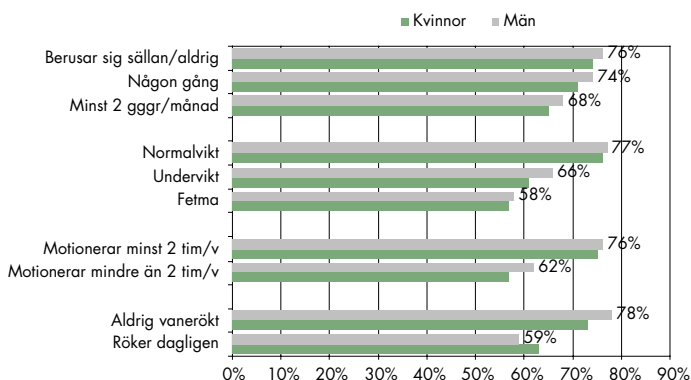
Figur 43. Andel med god eller mycket god hälsa – samband med livsvillkor Män och kvinnor i Örebro 2004

Goda livsvillkor ger möjlighet till goda val för hälsa

På samma sätt som det finns samband mellan livsvillkor och självskattad hälsa finns också samband mellan livsstil och självskattad hälsa, (figur 44).

Figur 44. Samband mellan självskattad hälsa och levnadsvana. Andel som skattar sin hälsa mycket god/god i förhållande till levnadsvana.

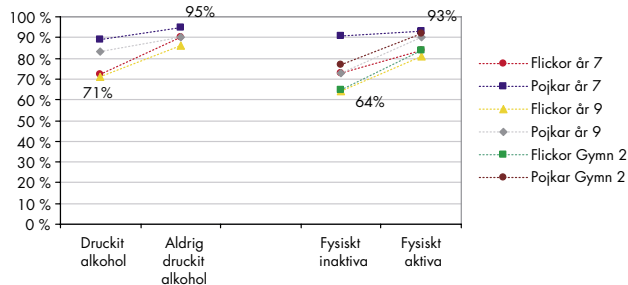

Barn, självs kattad hälsa, levnadsvanor och uppväxtvillkor

Även bland barn och ungdomar finns samband mellan självs kattad hälsa och levnadsvanor.

Genomgående i samtliga skolår och oberoende av kön är det vanligare med god hälsa bland dem som aldrig rökt eller snusat. De som aldrig druckit alkohol uppskattar sin hälsa bättre än de som svarar att de druckit alkohol någon eller flera gånger. De som är regelbundet fysiskt aktiva upplever sin hälsa bättre än de som är fysiskt inaktiva, (figur 45).

Figur 45. Andel procent med mycket god/god hälsa och samband med alkohol och fysiskt aktiv.

Samband hälsa och skola

Resultat från Liv och hälsa ung år 2007 visar att i samtliga skolår, såväl för pojkar som flickor, är det vanligare med god hälsa bland dem som:

- Har kamrater i skolan
- Inte varit mobbad
- Får vara med och påverka i skolan
- Trivs i skolan.

Ekonomisk trygghet

Låg inkomststandard och socialbidrag används av Rädda Barnen som mått för att följa barns ekonomiska grundtrygghet. Att vara ekonomiskt utsatt eller ha ekonomiskt bistånd behöver inte betyda det samma som att vara fattig. Vad som är viktigt att uppmärksamma är att barns utsatthet ökar med tiden de lever i familjer med ekonomiska problem. Barnkonventionens artikel 27 tolkas som att barn inte ska behöva leva i hushåll som har en låg inkomststandard eller som tvingas leva på socialbidrag.

Rädda Barnens årsrapport 2006²⁷ visar att antalet fattiga barn har ökat. 13,0 procent av Sveriges barn växte upp i fattiga familjer år 2004, jämfört med 12,8 procent året innan. Det är stora variationer mellan landets kommuner. Barnfattigdomen varierar mellan 5 (Lomma) och 34 procent (Malmö) av samtliga barn i kommunerna. Örebro tillhör de kommuner i riket med jämförelsevis hög barnfattigdom. Men det har skett en stadig minskning av andelen

ekonomiskt utsatta barn från år 2001 och framåt. Det betyder att Örebros plats (ranking) bland Sveriges kommuner har förbättrats, (tabell 1).

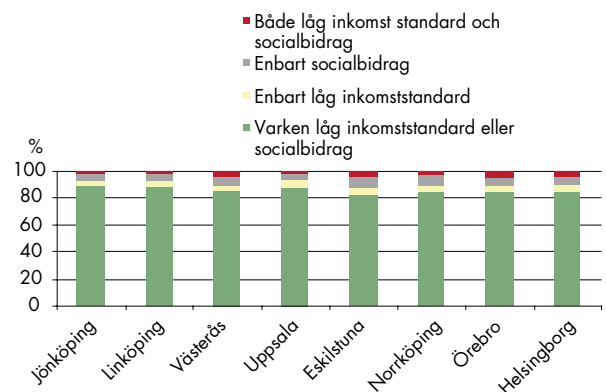
Tabell 1. Andelen barn i hushåll med låg inkomststandard och/eller hushåll med socialbidrag. Barnfattigdomsindex.²⁸

Kommun	2001		2002		2003		2004	
	rang nr	procent	rang nr	procent	rang nr	procent	rang nr	procent
Jönköping	164	11,9	152	11,1	153	10,9	141	11,2
Linköping	174	12,1	159	11,4	160	11,2	149	11,3
Uppsala	228	13,9	227	13,5	213	12,6	196	12,5
Västerås	235	14,1	251	14,6	260	15,5	262	14,7
Norrköping	269	16,3	267	15,7	270	15,2	266	15,6
Örebro	274	17,4	277	17,2	277	16,6	271	16,1
Helsingborg	277	18,2	275	16,9	276	16,4	272	16,1
Eskilstuna	279	18,6	282	18,9	279	18,3	281	18,1

De flesta barn i Örebro lever i ekonomiskt trygga familjer

De flesta barn i Örebro, 83,9 procent, lever i familjer som varken har låg inkomst eller uppbär försörjningsstöd. Fem procent av barnen i Örebro lever i familjer med både låg inkomst och socialbidrag, (figur 46). Andel barnfamiljer i Örebro som får försörjningsstöd har minskat från 8 procent år 2001 till 5,9 procent år 2004. Störst risk för ekonomisk utsatthet har hushåll med utländsk bakgrund och med en ensamstående förälder. 68,3 procent av den totala andelen barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer har utländsk bakgrund.

Figur 46. Andel barn 0-17 år i hushåll med låg inkomststandard och/eller socialbidrag år 2004

²⁷ Barnfattigdomen i Sverige. Årsrapport 2006. Rädda barnen.

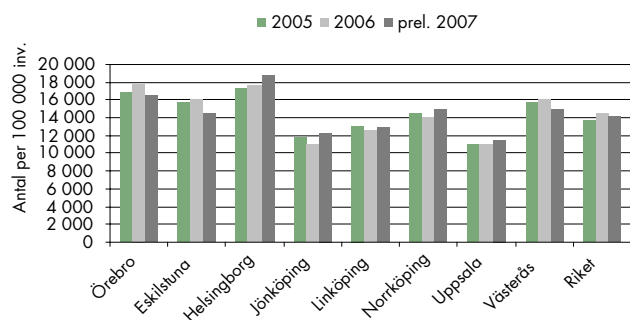
²⁸ Två oberoende mått; låg inkomststandard och socialbidrag, i ett sammanlagt index. Rädda Barnen.

Trygghet

Färre anmälda brott år 2007

Åren 2003 – 2005 minskade det totala antalet anmälda brott i Örebro, vilket var en positiv förändring från föregående treårsperiod då totala antalet brott stadigt ökade. 2006 ökade antalet med 889 anmälda brott, medan preliminära resultat för 2007 visar en minskning från föregående år med 1137 brott, (figur 47).

Figur 47. Totala antal anmälda brott per 100 000 invånare.

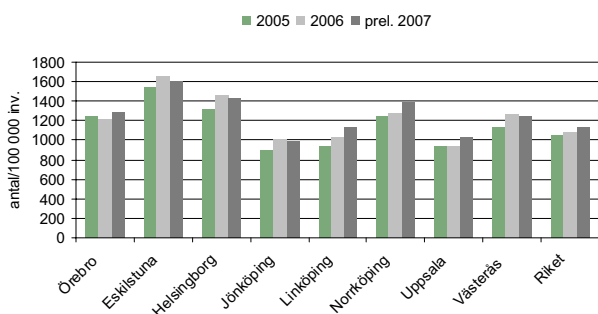

Det kan vara stora variationer i brottsnivå mellan landets kommuner. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) menar att det ofta finns en naturlig förklaring till variationen och påpekar att det är viktigt att i analysen av sin kommuns brottslighet ta hänsyn till de olika (naturliga) faktorer som kan påverka brottsligheten.²⁹ BRÅ nämner bl.a. befolkningsstruktur, turism, genomströmning av människor som inte bor i kommunen som faktorer att ta hänsyn till.

Våldsbrotten ökar

Preliminära siffror från Brottsförebyggande rådet visar att antalet anmälda våldsbrott³⁰ ökat år 2007, (figur 48). Totalt anmäldes 1284 våldsbrott per 100 000 invånare. Misshandel utgör en stor del av anmälda våldsbrott. Kvinnomisshandel inomhus där offret är bekant med förövaren är mycket vanligare än misshandel utomhus.

Figur 48. Antal våldsbrott per 100 000 invånare

Sexualbrott är generellt sett brott med ett stort mörkertal. Brott som begås i det privata och där offret och förövaren är bekanta med varandra anmäls i mindre utsträckning. Mörkertalet är också större om offret är barn eller en ung person och speciellt om brotten begås inom familjen. Mörkertalet för hets mot folkgrupp är sannolikt också stort, (tabell 2). Att en anmälan görs till polisen innebär inte att det leder till åtal.

Tabell 2

År	2004		2005		2006		2007	
Antal brott per 100 000 inv.	Örebro	Riket	Örebro	Riket	Örebro	Riket	Örebro	Riket
Sexualbrott	135	125	134	138	168	138	165	140
Grov kvinnofridskränkning	26	23	21	24	12	26	8	27
Ofredande mot kvinna	223	171	265	188	307	197	278	223
Olaga diskriminering	4	4	3	5	5	4	4	3
Hets mot folkgrupp	4	8	3	8	9	8	8	8

Ungdomsbrottsligheten minskar

Nationella studier med så kallade självdeklarationsundersökningar av stöld, våld och annat problembeteende bland elever i årskurs nio, visar att det sedan 1995 skett en viss minskning av brottsligheten totalt sett bland ungdomar. I Örebro har vi följt ungdomsbrottsligheten sedan 1995 och kan konstatera att brottsligheten bland såväl pojkar som flickor minskar och har så gjort under en tolvårsperiod, (tabell 3 och 4).

Tabell 3. Andel misstänkta för brott av befolkningsgruppen, Pojkar.

	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år
1995	3,0	3,9	8,9	11,8	14,0	11,3	8,2	6,8
1996	3,1	6,9	8,9	11,2	12,9	15,0	10,7	8,6
1997	3,6	8,2	9,4	7,8	13,4	13,3	12,1	10,1
1998	2,8	3,9	9,8	8,2	8,7	13,7	11,2	10,7
1999	4,1	6,5	5,9	13,0	11,3	12,2	12,1	8,7
2000	1,5	4,8	6,7	9,3	11,8	10,1	7,1	11,1
2001	2,9	3,5	6,8	9,1	9,9	12,7	11,4	7,5
2002	1,8	3,3	7,2	8,2	11,2	8,5	5,9	9,7
2003	2,8	3,0	5,3	9,9	10,1	8,6	9,2	14,0
2004	2,6	5,1	4,7	6,6	9,4	11,6	8,8	10,5
2005	2,7	4,0	4,2	7,6	8,6	9,2	9,9	10,1
2006	2,4	5,1	7,0	10,0	9,3	9,5	10,9	10,7
2007	2,3	4,4	7,1	8,6	10,1	8,2	8,3	9,4

²⁹ Brottsnivåer i landets kommuner – en statistisk undersökning. Brottsförebyggande rådet Rapport 2002:05

³⁰ I denna brottskategori ingår mord, dråp, misshandel, våldtäkt, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning

Tabell 4. Andel misstänkta för brott av befolkningsgruppen, Flickor.

	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år
1995	1,4	3,7	5,7	6,7	10,4	5,5	3,6	3,5
1996	1,8	4,2	8,5	7,4	7,4	7,7	5,0	3,7
1997	1,7	6,1	5,8	8,1	8,7	6,6	5,0	2,7
1998	1,7	5,0	7,2	7,5	10,6	9,4	3,5	3,3
1999	0,8	2,4	3,7	7,0	4,7	2,8	2,5	2,4
2000	0,9	2,4	5,9	4,2	2,7	4,0	3,2	2,5
2001	0,8	2,8	5,1	4,2	4,9	4,3	4,1	1,8
2002	0,6	1,3	3,7	3,7	4,0	2,5	4,9	2,2
2003	0,9	2,3	3,6	4,8	4,5	4,9	4,3	4,0
2004	1,6	3,2	4,7	4,3	7,4	5,9	5,4	2,2
2005	0,9	2,3	6,1	4,9	3,9	3,3	3,2	3,1
2006	0,6	2,1	2,7	4,3	4,5	4,3	6,1	3,3
2007	1,1	1,4	4,2	6,0	4,4	5,7	4,2	3,7

Utsatthet och oro för brott

I den nationella trygghetsundersökning som genomfördes 2007 presenteras bl.a. resultat om allmänhetens utsatthet för brott.³¹ Resultaten för Örebro under perioden 2005-2006 visar att relativt få, cirka 10 procent, anger att de blivit utsatta för brott mot den egna personen. Fler, 26 procent, uppger brott mot egendom. De vanligaste brotten mot person är hot och trakasserier. Cykelstöld är det vanligaste brottet mot egendom. Cykelstölder är vanligare i Örebro än i jämförbara städer. Andelen som blivit utsatta står inte i proportion till den oro som upplevs. Trygghetsundersökningen visar att 32 procent i Örebro oroar sig över brottsligheten i samhället. Cirka 16 procent av de som tillfrågats i Örebro upplever otrygghet om det går ut sent på kvällen. Flest återfinns bland kvinnor 65 år och äldre, där mer än 30 procent säger att de avstår att gå ut på grund av att bli överfallen eller ofredad. Yngre personer väljer en annan färdväg eller ett annat färdssätt. Resultaten bekräftas av Landstingets befolkningsenkät åren 2000 och 2004.

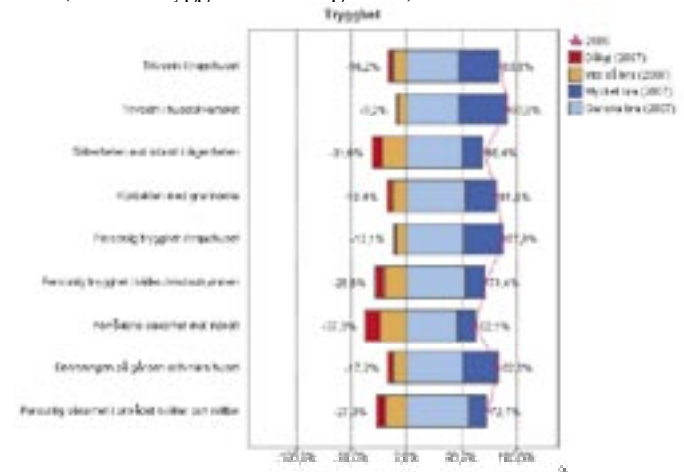
De allra flesta trivs och känner sig trygga i sitt bostadsområde.

De allra flesta trivs, oavsett var de bor, med sin bostad och den omgivande miljön. Boendetrivseln är lägre i yngre åldrar både bland män och kvinnor. De är fler bland de som äger sin bostad som säger att de trivs än bland de som hyr lägenhet. (72 mot 47 procent). Bland utrikes födda är andelen som trivs bra lägre jämfört med födda i Sverige. (37 procent och 65 procent)³²

Örebrobostäders trygghetsmätning 2007 visar trivsel och god kontakt med grannar.

Örebrobostäders (ÖBO) trygghetsmätning bland boende i allmännyttans fastigheter visar hög trivsel och god kontakt mellan grannar, (figur 49).

Figur 49. Trygghet i huskvarter inom allmännyttans bostäder. (ÖBO:s trygghetsmätning 2007)

Gemenskap och tillit mellan människor i Örebro

Många i Örebro, 77 procent, känner gemenskap och trivs med sina grannar. 59 procent tycker att de kan lita på människorna som bor i kommunen. Känslan av gemenskap är störst bland personer födda i Sverige, 49 år och äldre. Dessa grupper känner också starkare tillit till andra människor i kommunen än vad utrikes födda och yngre människor gör.

³¹ Nationella trygghetsundersökningen 2007. Rapport 2008:3. Brottsförebyggande rådet.

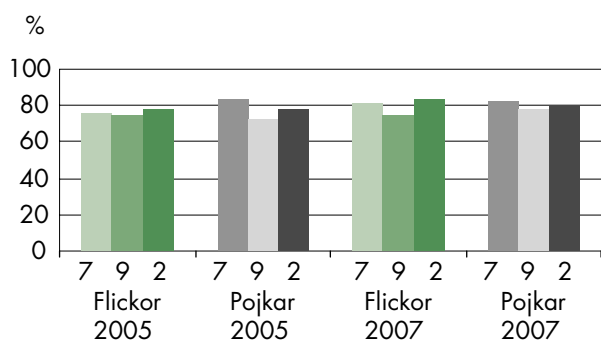
³² Landstingets befolkningsenkät. Liv & hälsa 2000 och 2004. Samhällsmedicin. Örebro läns landsting.

Barn och trygghet

Trivsel och trygghet i skolan

Skolmiljön är viktig ur många aspekter då den har stor betydelse för hur eleverna trivs och mår. Elevernas erfarenheter från sin skola påverkar såväl deras självförtroende, utveckling som deras hälsovanor. Landstingets enkätundersökning 2005 och 2007 bland skolelever i Örebro visar att mer än tre fjärdedelar av ungdomarna trivs mycket/ganska bra i skolan. Flickor och pojkar följs åt och det är inte så stor skillnad mellan åldrarna, (figur 50).

Figur 50. Andel elever skolår 7, 9 och 2 på gymnasiet som trivs mycket/ganska bra i skolan.

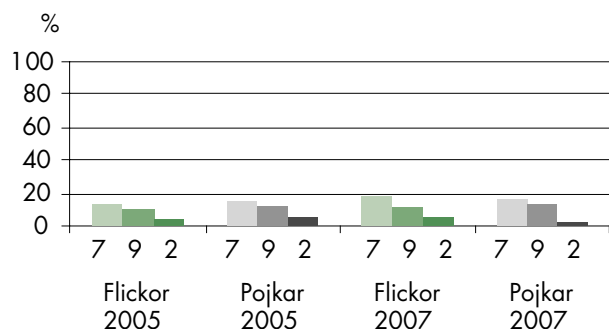

Örebro kommuns brukarundersökning 2006 visar att 74 procent i skolår 5 och 55 procent i skolår 8 tycker att det är roligt att gå till skolan. Bland barn som går på fritidshem och skolår 2, säger nästan alla (89 procent) att det är roligt, (figur 24).

Mobbning förekommer – ålder och kön skiljer åt

Det är färre som säger att de blir mobbade i gymnasiet än i skolår 7 och 9. För alla åldrar tycks andelen som säger att de blivit mobbade ökat mellan åren 2005 och 2007. Pojkar upplever i något högre grad än flickor att de är utsatta för mobbning, (figur 51).

Figur 51. Andel elever skolår 7, 9 och 2 på gymnasiet som svarar att de blivit mobbade från "någon gång" till i "stort sätt varje dag"

I Örebro kommuns brukarenkät var frågan om mobbning: "Mobbning eller annan kränkande behandling förekommer inte i våran skola." Svaren överensstämmer med landstingsenkätens resultat så till vida att störst andel, 64 procent, som instämde i att mobbning inte förekommer, fanns bland elever i gymnasiet år 2. I årskurs 8 var det 40 procent som instämde, (figur 52).

Hot och våld i skolan

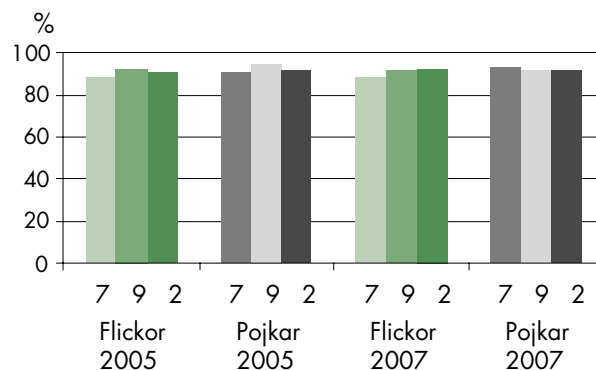
En viktig trygghetsaspekt är att inte känna sig hotad eller rädd. Resultaten från landstingets enkätundersökning 2007 visar att 60 procent i skolår 7, 58 procent i skolår 9 och 70 procent år 2 gymnasiet, säger att de inte känner sig rädda eller hotade i skolan. Det är ingen större skillnad mellan pojkar och flickor. Svaren skiljer sig åt mellan skolor. För skolår 7 från 60 till 94 procent. För skolår 9 från 49 till 82 procent, samt för år 2 på gymnasiet från 38 till 100 procent som inte känner sig rädda eller hotade. Andelen har ökat några procent i alla årsklasser jämfört med 2005 års undersökning.

Andelen som har blivit utsatta för våld, blivit sparkad eller slagen i skolan är störst i skolår 7, cirka 11 procent bland flickor och 23 procent bland pojkar. I gymnasiet uppger 2 procent flickor och 6 procent pojkar att det är så. För alla åldrar har det skett en ökning mellan åren 2005 och 2007.

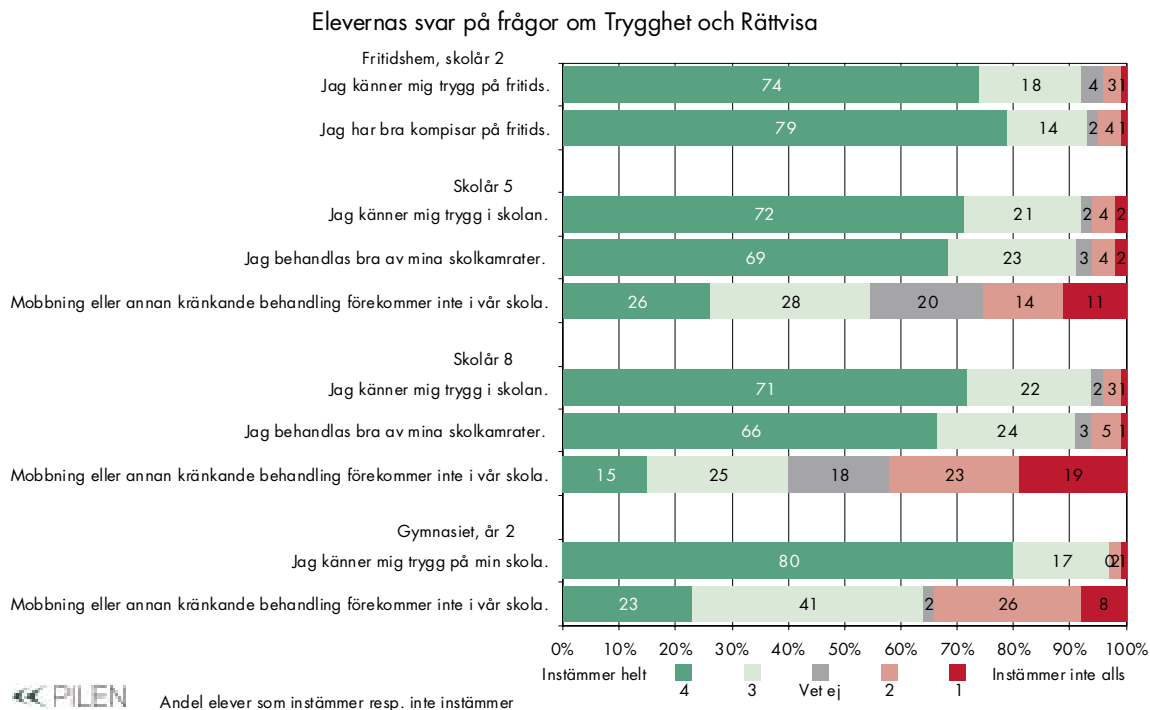
Att kunna simma är en trygghetsfaktor

Simkunnigheten bland barn och ungdomar i Örebro har varit relativt konstant de senaste åren, (figur 53). Vad som oroar är att simkunnigheten minskar bland vissa grupper. I jämförelse mellan skolor i Örebro kan man se att simkunnigheten varierar från 100 procent till drygt 60 procent simkunniga.

Figur 53. Andel flickor och pojkar som säger att de kan simma.

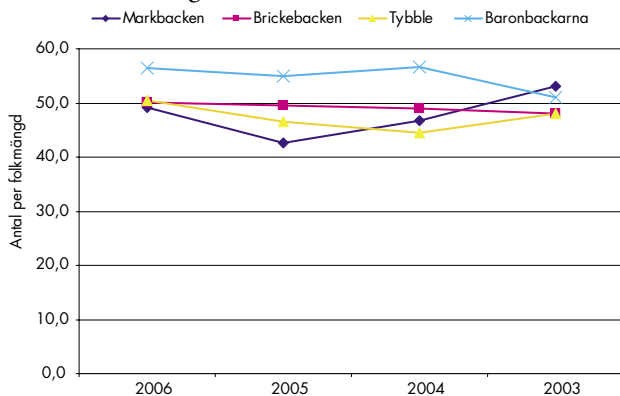
Figur 52.

In och utflyttning i bostadsområdet

Ett område där grannen ofta byts ut, där barnens lekkamrater och skolans elever växlar många gånger under uppväxten kan upplevas som otryggt. Särskilt för barn har en trygg och stabil uppväxtmiljö betydelse. I figur 54 beskrivs flyttning över tid i områden med högst antal flyttningar i förhållande till folkmängden. I områden med låg flyttning som t.ex. Östernärke, nya Hjärsta och Adolfsberg ligger omflyttningen på 11-15 procent.

Figur 54. Områden med högst antal flyttningar i förhållande till folkmängden. 2003- 2006.

Ekonomiskt hållbar utveckling

En ekonomiskt hållbar utveckling innebär tillväxt som inte på lång sikt leder till skuldsättning eller förstörelse av grundläggande tillgångar. Tillväxt skapar välfärd. För att uppnå hållbar utveckling måste den ekonomiska tillväxten ta sociala och miljömässiga hänsyn. En ekonomiskt hållbar

utveckling innebär bl.a. åtgärder som stimulerar och stödjer jobb och nyföretagande. Det innebär också insatser för utbildning och åtgärder som stödjer och främjar kvinnors och invandrades företagande.

Prioriterade mål 2007:

- Sysselsättningen i kommunen ska öka
- Örebro's plats på näringslivsrankingen ska förbättras
- Andel elever som lämnar grundskolan med godkända betyg ska öka per skolenhet

Inriktning och långsiktiga mål:

- Full sysselsättning (Program för Tillväxt)
- Alla människors lika möjligheter till utbildning (Örebro's program för integration)
- Tillväxt genom attraktivitet (Program för Tillväxt)
- Balans mellan tillväxt, miljöhänsyn och god livskvalitet. (Tillväxt Örebro)
- Befintliga och nytillkomna företags möjligheter att växa och utvecklas ska stärkas. (Tillväxt Örebro)

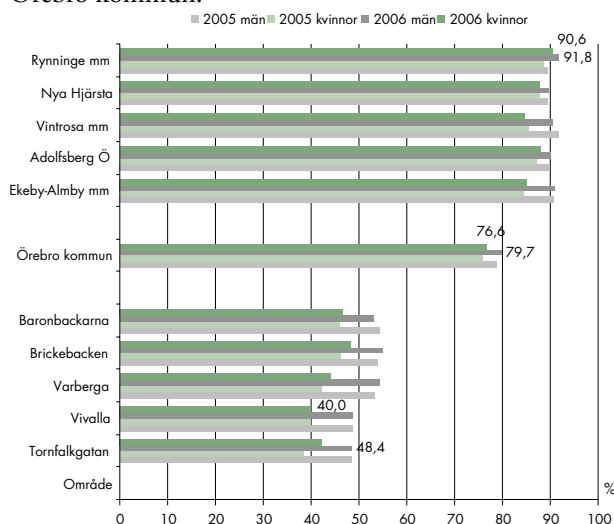
Arbete

Förvärvsarbete är välfärdens grundförutsättning. Hög sysselsättning innebär hög egenförsörjning som ger den arbetsföra befolkningen egna inkomster och ekonomisk trygghet. Om man står utanför arbetsmarknaden står man utanför en del av samhällsgemenskapen. Det finns samband mellan långvarig arbetslöshet och försämrad hälsa. Till viss del anses det bero på minskad delaktighet och inflytande i samhället.

Skillnader i förvärvsfrekvens mellan kön och områden i Örebro

Förvärvsfrekvensen ökade något mellan åren 2005 och 2006, till 78 procent förvärvsarbetande i Örebro och riket. Andelen förvärvsarbetande män är större, men framför allt är det stora geografiska skillnader, (figur 55).

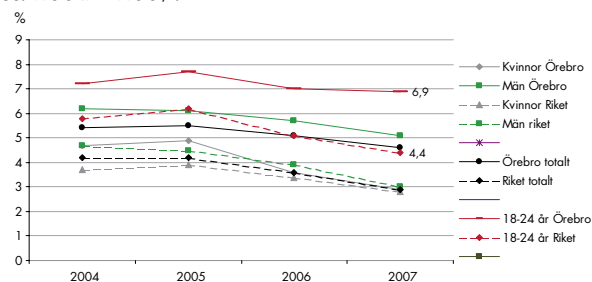
Figur 55. Områden med högsta/lägsta andel (procent) förvärvsarbetande 2005 -2006. Kvinnor och män 25-64 år. Örebro kommun.

Färre arbetslösa - men fortfarande hög ungdomsarbetslöshet

Arbetslösheten fortsätter att minska såväl i riket som i Örebro. För år 2007 som helhet var den öppna arbetslösheten i riket 2,9 procent. I Örebro var motsvarande andel 4,6 procent. Arbetslösheten minskar för båda könen, men fortfarande är arbetslösheten högre bland män; 5,1 procent och 4,2 procent för kvinnor. Arbetslösheten bland ungdomar 18-24 år i Örebro är nästan dubbelt så hög som för riket, (figur 56).

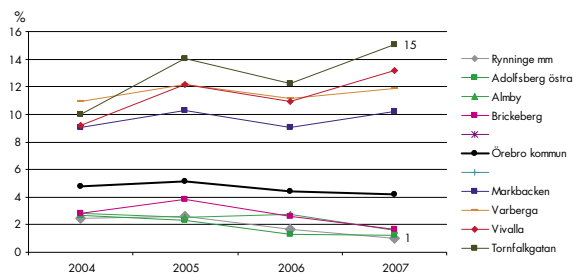
Figur 56. Andel öppet arbetslösa. 20-64 år. Örebro och riket. 2004 - 2007.

Skillnad i arbetslöshet mellan områden i Örebro

Skillnaderna är stora mellan olika områden. I några av våra större hyreshusområden skedde en markant ökning av arbetslösheten mellan 2006 och 2007, (figur 57).

Figur 57. Områden med högst respektive lägst andel öppet arbetslösa, 20-64 år, 2004-2007. Örebro. (oktober månad respektive år)

Bättre företagsklimat för fler jobb

Om företag i Örebro växer och nya företag startas ökar möjligheten till sysselsättning för fler människor. Många av verktygen för ett starkare näringsliv ligger hos regeringen. Kommunens insatser kan handla såväl om medborgarnas utbildningsnivå/inriktning och sociala villkor som bemötande och attraktivitet för företagsetableringar.

Ett prioriterat mål är att Örebro's plats på näringslivsrankingen ska förbättras. Örebro har vid 2007 års ranking tappat en placering i svenskt Näringslivs ranking om bästa företagsklimatet och ligger nu på plats 169. (Önskad placering är 118).

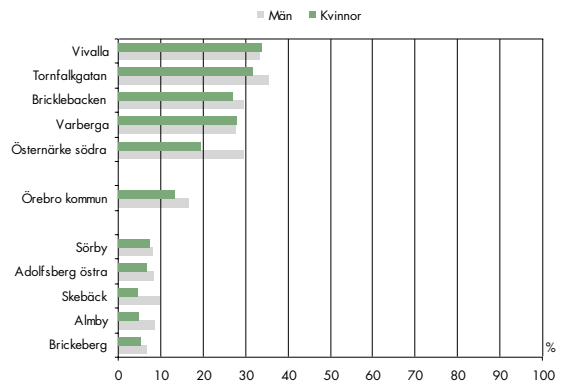
Utbildning

Utbildning är en investering i mänskliga resurser. Utbildning och kompetensutveckling bidrar till utveckling såväl för individen som för samhället. Utbildning påverkar individens egna upplevelser av trygghet samt rättvisan i samhället.

Fler högutbildade och färre lågutbildade.

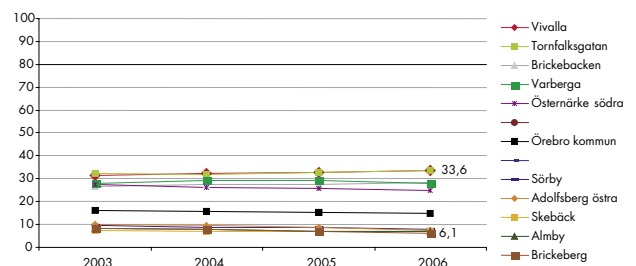
En jämförelse över åren 2000–2006 visar att andelen högutbildade stadigt ökar. Bland kvinnor är andelen högutbildade, dvs. de som har minst tre år av eftergymnasial utbildning, större än bland män. Andelen lågutbildade, de som har högst föregymnasial utbildning, (t.o.m. skolår 9), minskar i Örebro. Det är en större andel män än kvinnor som är lågutbildade. Skillnaden mellan könen varierar mellan olika områden, (figur 58).

Figur 58. Andelen lågutbildade män och kvinnor, 25-64 år. 2006.

De geografiska skillnaderna består över tid och varierar mellan cirka 33 procent lågutbildade i områdena Vivalda och Tornfalksgatan till cirka 6 procent i områdena Brickeberg och Almby, (figur 59).

Figur 59. Områden med högsta och lägsta andel procent lågutbildade. 25-64 år. 2003-2006.

Barn och utbildning

I det uppföljningssystem för barnpolitiken som Socialdepartementet föreslår är "Andel elever med gymnasiebehörighet" en indikator för målet En god utbildning. Samma indikator används vid uppföljning av det nationella folkhälsomålet Trygga och goda uppväxtvillkor.

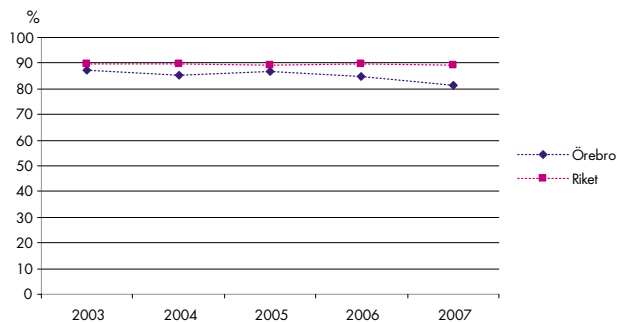
Behörighet till gymnasiet

Programkansli Barn och utbildning redovisar varje år statistik över resultaten i skolan.³³

När det gäller behörighet till gymnasieskolans nationella program har andelen behöriga minskat. Av de 1 425 eleverna som gick ut grundskolan i de kommunala skolorna i Örebro var 81,5 procent behöriga till gymnasieskolan. Det är en minskning jämfört med år 2006, då 84,7 procent var behöriga, (figur 60).

³³ Slutbetyg skolår 9. Våren 2007. Programkansli Barn och utbildning Örebro kommun

Figur 60. Andel skolår 9 behöriga till gymnasiet. Våren 2007 Örebro och riket.

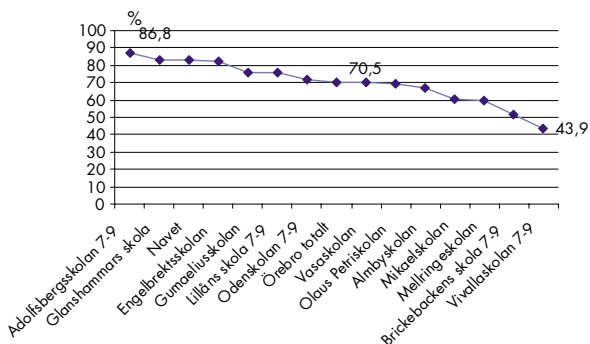

Elever som nått målen i alla ämnen

I juni slutade 1 425 elever 9:an i de kommunala skolorna i Örebro. Av dem var 700 flickor.

Andelen elever som uppnått målen, d.v.s. fått minst betyget G (godkänt) i skolans alla ämnen är 70,5 procent. Det är lägre jämfört med året innan, då siffran var 74,3 procent. Resultat för 2007 visar skillnader mellan skolor och andel elever som uppnått målen i alla ämnen, (figur 61).

Figur 61. Elever som uppnått målen i alla ämnen Skolår 9. Örebro kommun 2007. Kommunala skolor.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte handlar om samma elever när man jämför resultat mellan åren; varje år är det en ny "kull" elever som slutar 9:an. Det innebär att det alltså kan variera mycket mellan åren, framför allt när man jämför enskilda skolors resultat.

På flera av skolorna finns många elever som är nyss anlända till Sverige och deras betyg ingår i statistiken. Med sin korta tid i landet har de inte haft samma möjligheter som andra elever att nå målen.

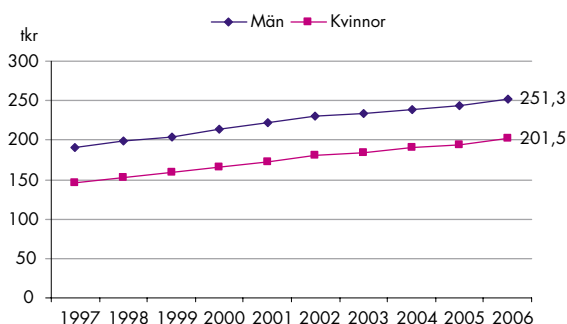
Inkomst

En av de viktigaste delarna av våra livsvillkor är ekonomin. Inom folkhälsoforskningen påvisas starka samband mellan människors socioekonomiska hälsa, sjukdom och död. SCB:s välfärdsrapport 2006 visar att den ekonomiska standarden i Sverige har ökat med 20 procent sedan 1989. Alla får ta del av den förbättrade ekonomin, men resultat från 1990-talet och framåt visar att inkomstskillnaderna mellan olika grupper ökar.

Förvärvsinkomsten ökar – könsskillnaderna består

Medianinkomsten, dvs. den sammanräknade förvärvsinkomsten i Örebro år 2006 var 222 500 kronor. För riket samma år var summan 229 500. Inkomsten har stadigt ökat över tid, men skillnaden mellan kvinnor och män består, (figur 62)

Figur 62. Sammanräknad förvärvsinkomst, medianinkomst för boende i Örebro. 1997-2006.

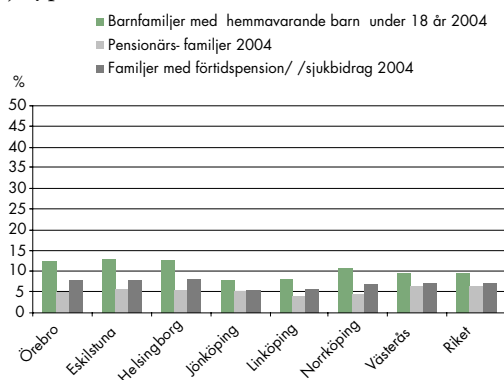

Barn och inkomst

Andelen barnfamiljer med låg inkomst har minskat.

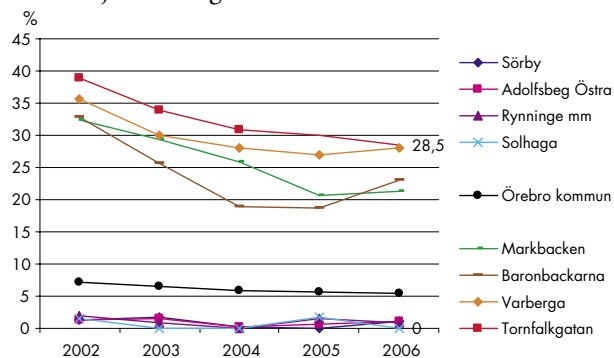
Inkomstnivån skiljer sig mellan olika familjetyper. Andelen barnfamiljer med låg inkomst³⁴ har minskat i såväl Örebro som jämförbara städer. Örebro hade 2002 förhållandevis hög andel barnfamiljer med låg inkomst, 15 procent. 2004 är andelen 12 procent, (figur 63).

Figur 63. Familjer med låga inkomster, efter kommun och familjetyper.

Andel familjer med låg inkomst (mindre än 200 000 kronor) har minskat i Örebro sedan 2002, men fortfarande är det stora geografiska skillnader, (figur 64). Ensamstående kvinnor med barn är den familjetyper som har lägst disponibel inkomst.

Figur 64. Områden med högst respektive lägst procentandel familjer med låg inkomst.

³⁴ Med låga inkomster menas här inkomster under halva medianinkomsten.

Ekologiskt hållbar utveckling

Ekologisk hållbar utveckling betonar den ekologiska och miljömässiga aspekten av hållbar utveckling. Det handlar om att garantera nuvarande och kommande generationers möjligheter till en god livsmiljö och välfärd. Miljökvalitets-

målen utgår från den miljöpåverkan natur- och kulturmiljön tål och definierar det tillstånd för miljön som miljöarbetet ska sikta mot.

Prioriterade mål 2007

- Halten tungmetaller och andra gifter i innerstadsmiljö och Svartån ska minska

Örebro miljösmål – inriktning och långsiktiga mål
Nämnderna och verksamheterna ska arbeta för en ekologiskt hållbar utveckling i enlighet med mål och principer i Örebro miljösmål. Åtgärder som leder till begränsad klimatpåverkan, giftfri miljö samt ökat ansvar och medvetenhet angående miljöfrågor ska prioriteras.

Begränsad klimatpåverkan

Örebro miljösmål

Utsläppen av växthusgaser per person i Örebro ska vara på en nivå som (om den tillämpas globalt) inte äventyrar jordens klimat.

Människan påverkar klimatet

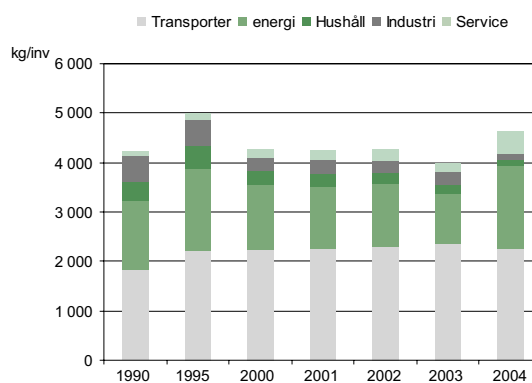
Människans utsläpp av växthusgaser påverkar klimatet kraftigt. Redan nu syns effekter av klimatförändringen i samhälle och natur. Samtidigt som vi minskar våra utsläpp måste vi därför börja anpassa oss till de förändringar vi vet kommer. Atmosfäriska växthusgaskoncentrationer överstiger vida förindustriella värden. År 2005 översteg koncentrationen av koldioxid och metan den naturliga serien under de senaste 650 000 åren. De totala årliga antropogena utsläppen av växthusgaser ökade med 70 procent mellan 1970 och 2004, enbart koldioxiden har ökat med 80 procent under samma tid. Med nuvarande utveckling kommer de globala utsläppen av växthusgaser att öka under de närmaste årtiondena. En sådan ökning av växthusgasutsläppen kommer mycket sannolikt att orsaka förändringar i det globala klimatsystemet som är större än de som observerats under 1900-talet. Uppskattningar av uppvärmningen under det kommande århundradet ger en temperaturökning globalt på mellan 1,8 och 4 grader till år 2100 i förhållande till perioden 1989–1999. Uppvärmningen och stigande havsnivåer kan fortsätta i århundraden, även om koncentrationen av växthusgaser i atmosfären skulle stabiliseras. Klimatförändringarna interagerar även med andra utmaningar för miljö- och naturresurshantering. De kommer att försvåra möjligheterna för hållbar utveckling. Men det finns också möjligheter till positiva synergier mellan klimatåtgärder och hållbar utveckling.³⁵

Koldioxidutsläpp

Transporter är den största enskilda källan till koldioxidutsläpp i Örebro kommun

Koldioxid från användning av fossila bränslen står för knappt 80 procent av de svenska utsläppen av växthusgaser. I Örebro är transporter den största enskilda källan till koldioxidutsläpp, (figur 65). Utsläppen från transporter motsvarar den levererade (tankade) mängden bensin och diesel i Örebro kommun som geografiskt område.

Figur 65. Utsläpp av fossil koldioxid (kg/invånare) inom Örebro kommun

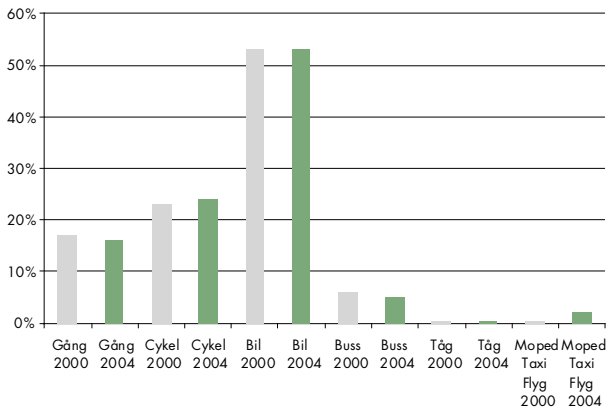
Bilens andel som färdstätt är den mest dominerande

Under perioden 2005–2010 ska biltrafiken i Örebro innerstad inte överstiga nivån för år 2003.

Örebroarna använder bilen för inköpsresor i större utsträckning än riksgenomsnittet. En del av förklaringen är de stora köpcentra som ligger utanför staden. De längsta resorna räknat i antal kilometer med bil, sker till fritidsaktiviteter. Bilen är det vanligaste transportmedlet i Örebro och bilens andel av det totala resandet är konstant mellan 2000 och 2004, (figur 66)

³⁵ FN:s klimatpanel 2007: Syntesrapport

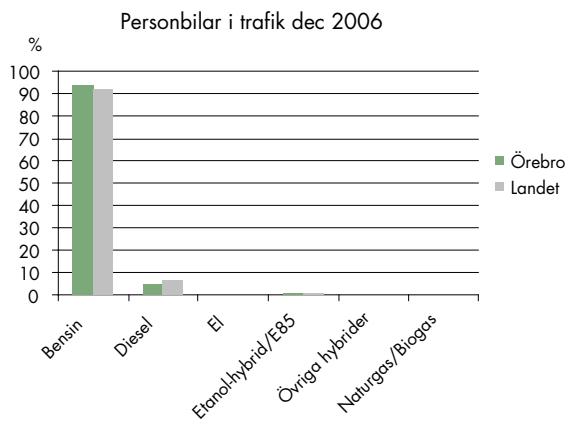
Figur 66. Olika färdssätts andel av det totala resandet inom Örebro kommun 2000 och 2004. Någon senare resvaneundersökning har inte genomförts.

Personbilar

Bensin- och dieseldrivna personbilar är fortfarande helt dominerande, (figur 67)

Figur 67. Personbilar i december 2006

Antal personbilar i trafik dec 2006 i Örebro.

	Bensin	Diesel	El	Etanolhybrid/E85	Övriga hybrider	Naturgas/Biogas	Övriga	Totalt
Örebro	50 399	2 677	0	591	77	106	1	53 851

Andelen miljöbilar ökar

Antalet och andelen miljöbilar ökar. Örebro har ungefär lika stor andel bilar som drivs med el, etanol/etanol hybrid, övriga hybrider, naturgas/biogas (1,4 procent) som riksgenomsnittet (1,5 procent).³⁶

³⁶ SCB

³⁷ Vägverket

³⁸ Vägverket

³⁹ Miljöbil enligt Vägverkets definition

Miljöbilar och miljöklasser

Miljöbilar och miljöklasser är två olika saker. Men de hänger samman och begreppen blandas därför ibland ihop. Enkelt uttryckt har miljöklasser att göra med de "avgaser" som smutsar ner luften så att de påverkar hälsa och miljö. Miljöbilsbegreppet är mer knutet till klimatfrågan. En miljöbil ska ha låga utsläpp av växthusgasen koldioxid. Men den ska också vara så ren som möjligt ur "avgassynpunkt" vilket betyder att den framför allt ska ha låga utsläpp av kolmonoxid, kolväten, kväveoxider och partiklar. Alla personbilar och lätta lastbilar från 1993 och framåt är miljöklassade i Sverige.³⁷

Vägverkets miljöbilsdefinition för miljöbilspremie

Kraven i den statliga "Förordningen om miljöbilspremie" säger att miljöbilar måste ha låga utsläpp av koldioxid, vara energieffektiva och ha låga utsläpp av hälsofarliga partiklar. Bränsleförbrukningen måste vara låg vare sig bilen drivs med alternativa bränslen eller fossila.

En alternativbränslebil (FFV/flexifuel, bifuel och/eller el) ska ha en bränsleförbrukning per 100 km som motsvarar högst - 9,2 liter bensin/- 9,7 kubikmeter gas/- 37 kWh el. Den ska också i huvudsak tankas med alternativt bränsle och inte fossilt bränsle.

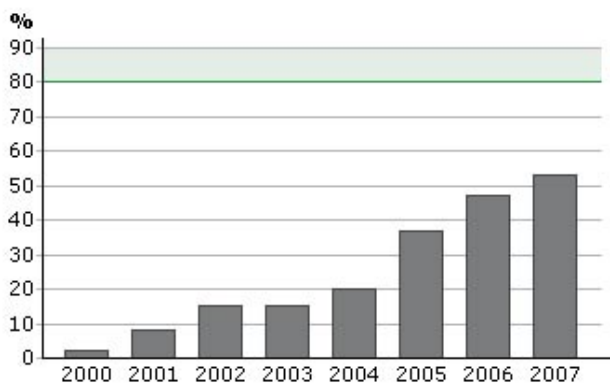
En bil som drivs med fossila bränslen kan kallas miljöbil om utsläppen av koldioxid är lägre än 120 g/km. För att klara det kravet måste bränsleförbrukningen per 100 km vara högst cirka- 4,5 liter diesel/- 5,0 liter bensin (Observera att det är koldioxidkravet som styr).

För dieselmotorer finns dessutom ett partikelkrav på max 5 mg partiklar/km. I praktiken innebär det att bilar med dieselmotorer måste ha partikelfilter för att klassas som miljöbil.³⁸

53 procent procent av alla kommunägda personbilar är miljöbilar

Örebro kommun satsar på att öka andelen kommunägda miljöbilar. Målet är att 80 procent av alla kommunägda bilar ska vara miljöbilar år 2010.³⁹ Det har skett en kraftig ökning av antal miljöbilar de senaste tre åren. Vid 2007 års slut fanns 53 procent, vilket motsvarar totalt 231 miljöbilar, fördelade på 9 bränslesnåla dieslbilar, 79 biogasbilar, 14 hybridbilar och 129 etanolbilar. Inriktningen för 2008 är att biogasbilar ska väljas i första hand, därefter etanolbilar och bränslesnåla dieslbilar med partikelfilter. Koldioxidutsläppen från kommunens fordon minskade med 4,3 procent till 3805 ton 2007 jämfört med 2006, (figur 68).

Figur 68. Miljöbilar av kommunägda bilar i Örebro kommun 2000-2007.

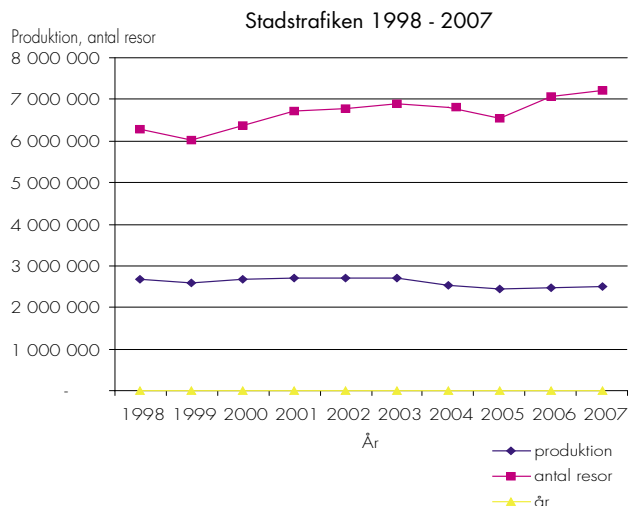

Bussresorna har ökat

Under perioden 2005-2010 ska andelen trafikanter som reser med kollektivtrafik öka. Stadsbusstrafiken beräknas till cirka 7 procent av persontransporterna i innerstaden. Bussresorna i stadstrafiken har ökat från 1998 till 2007. Trots minskad produktion (2007 utfördes 2 511 257 km) har antal resande aldrig varit fler under den senaste 10-års perioden. Under 2006 och 2007 har antalet resande varit över 7 miljoner per år (2007 var antal resor 7 207 350). Sedan 1998 har resandet ökat med 14,5 procent medan produktionen minskat med 6,5 procent. Halva ökningen av bussresandet från 2005 och framåt är troligen hämtat från trafikslaget cykel.

Utvecklingen av antal resor och produktion i km perioden 1998-2007 framgår av figur 69.

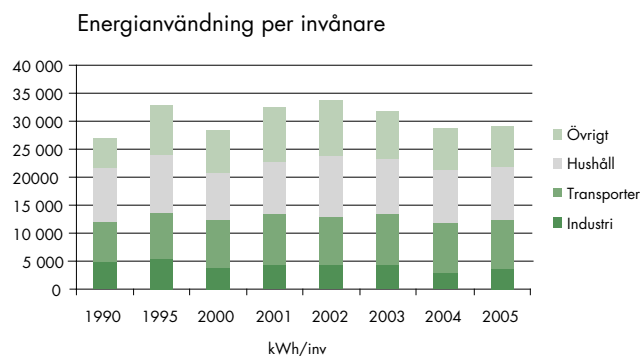
Figur 69. Antal bussresor och kilometer produktion med stadstrafiken 1998-2007.

Energianvändningen är konstant

Energianvändningen per invånare är relativt konstant mellan år 2004 och 2005, (figur 70)

Figur 70. Energianvändning kWh per invånare och sektor inom Örebro kommun.

Statistiken redovisar endast slutlig energianvändning inom Örebro kommun som geografiskt område. Energianvändningen för transporter är sålda bränslen inom kommunen. Energi för att producera varor som används inom kommunens gränser men produceras någon annanstans syns inte i statistiken.

Målet är att år 2050 baseras energitillförseln i Örebro kommun som geografiskt område på förnybara energikällor. Energianvändningen är effektiv i samhällets alla delar och användningen av fossila bränslen är minimal. Exempel på åtgärder för minskad energianvändning är fortsatt energieffektivisering, övergång till förnyelsebara bränslen, satsning på resurssnåla och miljöanpassade transporter samt planering för en minskad bilanvändning.

För att nå en effektivare energianvändning krävs även en minskad konsumtion av produkter, ökat återbruk och ökad återvinning. Det är energieffektivare att återvinna material än att framställa produkter av nya råvaror. En mycket viktig sektor i sammanhanget är livsmedelssektorn, som ofta är mycket energikrävande. Användningen av energi kan kraftigt reduceras genom minskad användning av handels gödsel, ökad försörjning med närproducerade livsmedel och ändrade matvanor.

Giftrfri miljö

Örebro miljösmål

I kapitel om "Frisk luft" anges att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Vidare i kapitlet "Giftrfri miljö" lyder miljökvalitetsmålet "Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden".

Prioriterade mål i budget 2007

Mål nr 9: Halten tungmetaller och andra gifter i innerstadsmiljön och Svartån ska minska.

Kemikalier används i stor utsträckning i samhället

Förutom direkt användning av kemikalier, bl.a. vid rengöring och tillverkning, ingår kemiska ämnen i ett stort antal varor som möbler, kläder och elektronik. Importerade varor kan innehålla ämnen som inte är tillåtna i Sverige. Kunskapen om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper är bristfällig och ett av regeringens delmål är därför att öka kunskapen om kemikalier. Det finns bestämmelser om hur information om hälso- och miljöfarliga ämnen ska lämnas när det gäller kemiska produkter. Men för varor som t.ex. kläder eller elektronik saknas liknande bestämmelser.

Det är när kemiska produkter, varor och byggnader m.m. tillverkas, används och skrotas som de kemiska ämnena kommer ut i miljön. Det är då risken finns att människor utsätts för dem. Vi saknar fortfarande mycket kunskap om vad det är för egenskaper hos kemikalier och föreningar som påverkar människors hälsa och miljön. Därför är det svårt att begränsa riskerna. Vad vi emellertid vet är att vissa kemiska ämnen har negativa effekter på både vår hälsa och miljön.

Lagstiftningen om kemikalier är gemensam inom EU. Miljömålet Giftrfri miljö är därför till stor del beroende av EU:s regelverk. Arbete för att påverka kemikalielagstiftningen och övrigt deltagande i internationellt kemikaliearbete sker på nationell nivå. Statistik som speglar samhällets konsumtion och spridning av miljöfarliga ämnen är svår att ta fram på kommunal nivå. Här redovisar vi ett urval tillgängliga indikatorer med statistik som är tillgänglig på kommunal nivå.

Luffföroreningar

Trafiken påverkar luftkvaliteten

Luftkvaliteten i Örebro tätort beror till stor del på trafikmängden och vilka fordon, drivmedel och typer av däck som används. Nedan beskrivs luftföroreningarna kvävedioxid, bensen och partiklar.

Kvävedioxid

Ytterligare åtgärder kan behövas om miljömålet för kvävedioxid ska uppnås.

Den viktigaste källan till kvävedioxid i stadsmiljö är utsläpp från fordon, där tunga fordon, arbetsmaskiner och personbilar alla ger betydelsefulla bidrag. Utsläppen från personbilar kommer främst från dieslbilar och äldre bensindrivna fordon utan katalysator.

De uppmätta halterna i Örebro som framgår av diagrammet återspeglar en nationell trend, där halterna minskade fram till mitten av 1990-talet, för att därefter plana ut. Sedan 2005 finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid som inte får överskridas. Normer finns för tim-, dygns- och årsmedelvärde. I Örebro har mätningar gjorts av medelvärdet under vinterhalvåret i bakgrundsluften, (figur 71). De mätdata som redovisas i diagrammet är av två skäl inte jämförbara med norm och miljösmål:

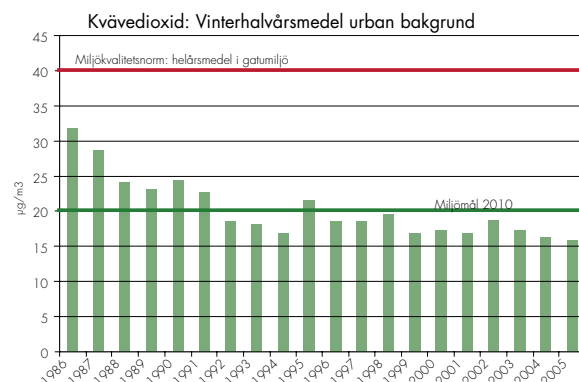
- Mätningarna omfattar vinterhalvår, då halterna är högre än på sommaren.
- Mätningar har gjorts i bakgrundsmiljö (takhöjd). Normalt är halterna av kvävedioxid i gatumiljö, där normerna gäller, ungefär 50 procent högre.

För att korrigera för detta bör mätvärdena räknas upp med faktorn 1,2. Det innebär att halterna idag ligger klart under den bindande norm som trädde i kraft 2005, men sannolikt bara lite under miljömålet för 2010.

Halten kan väntas minska i takt med att de äldsta fordonen försvinner. I gengäld blir dieslbilarna i dagsläget fler och dessa tillåts släppa ut cirka tre gånger mer kväveoxider än de bensindrivna bilarna. Ytterligare åtgärder kan därför behövas om det nationella miljömålet ska uppnås.

Det kan tilläggas att modellberäkningar tyder på att de miljökvalitetsnormer som finns för timmedelvärde och dygnsmedelvärde klaras med god marginal. Dygnsmedelvärdet har även mätts under några vinterhalvår på 2000-talet utan att några överskridanden registrerades.

Figur 71. Kvävedioxid i luft. Örebro kommun 1986-2006.

Bensen

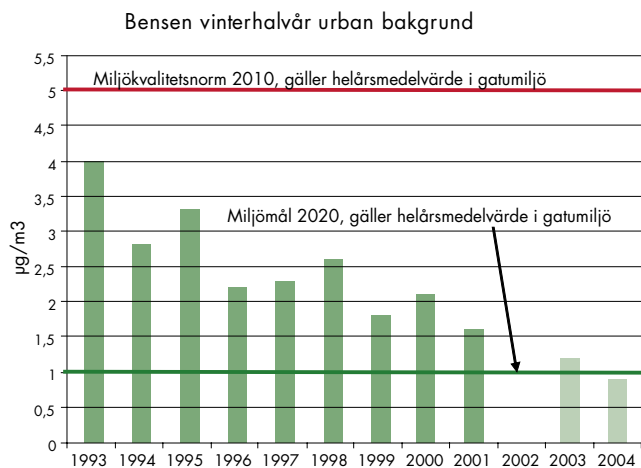
Bensenhalterna minskar men ligger sannolikt över miljömålet för 2020

Bensen släpps ut vid förbränning av t.ex. bensen, diesel, oljeeldning och vedeldning.

Utsläppen från bilarna anses utgöra det avgörande problemet eftersom de högsta halterna uppmätts i gaturum. Ämnet kan tas upp i blodet och vid långvarig exponering orsaka leukemi (blodcancer). Enligt den bindande miljö kvalitetsnorm som träder i kraft 2010 får halten i gatumiljö inte överskrida 5 mikrogram per kubikmeter luft ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) som årsmedelvärde. Enligt Sveriges nationella miljömål, som inte är bindande, får halten 2020 inte överskrida 1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ som årsmedel.

Som framgår av diagrammet har halterna i Örebro luften stadigt minskat sedan mätningarna påbörjades 1993, (figur 72). Denna trend märks i hela landet och beror dels på att bilarna har blivit renare, dels på att bensenhalten i bensinen minskat.

Figur 72. Bensen i urban miljö. Örebro kommun 1997-2004

De mätdata som redovisas i diagrammet är av två skäl inte jämförbara med norm och miljömål:

- Mätningarna omfattar vinterhalvår, då halterna är högre än på sommaren.
- Mätningar har gjorts i bakgrundsmiljö (takhöjd). Normalt är bensenhalterna i gatumiljö, där normerna gäller, ungefär dubbelt så höga.

För att korrigera för detta bör mätvärdena räknas upp med faktorn 1,6. Det innebär att halterna idag ligger klart under den bindande norm som träder i kraft 2010, men sannolikt över det nationella miljömålet för 2020.

Partiklar

2000 örebroare exponeras för halter av partiklar som ligger över miljöbalkens normer.

Partiklar är den luftförorening som har störst betydelse ur hälsosynpunkt. När halten små partiklar i luften stiger, även från låga nivåer, ökar dödligheten i luftvägs- samt hjärt- och kärlsjukdomar och fler söker sjukhusvård för bronkit och astma. Även exponering för låga halter under lång tid anses hälsoskadligt, bland annat i form av ökad cancerrisk. Långtidseffekterna är än så länge inte särskilt väl undersökta, men att bo i regioner med höga koncentrationer av partiklar tycks leda till försämrad lungutveckling hos barn och förkortad livslängd.

När det gäller partiklar i luften finns ingen oskadlig nivå. Det innebär att samtliga invånare i Örebro kommun utsätts för skadliga halter. Bedömningen är att nuvarande halter av de minsta partiklarna (PM_{2.5}) i vår region innebär en livstidsförkortning på ungefär fyra månader i landsbygdsmiljö och sju månader i stadsmiljö. Livstidsförkortningen i landsbygdsmiljö beror på att de minsta partiklarna kan hålla sig svävande i luften i flera veckor. Vi påverkas därför av utsläpp från hela Europa. Partikelhalterna är dock som högst i stadsluften. Trafiken är den sektor som gör att miljö kvalitetsnormerna överskrids. Men det är inte avgaserna som är huvudproblemet, utan slitagepartiklar från vägbanan. Under vinterhalvåret, när problemet med höga partikelhalter är som störst, utgör slitagepartiklar 70-80 procent av den totala mängden PM₁₀ (partiklar mindre än 10 mikrometer i diameter) i gatumiljön. Under sommarhalvåret är andelen slitagepartiklar lägre, cirka 50-60 procent av den totala PM₁₀-halten. Resterande partiklar kommer från förbränningsprocesser (bl.a. avgaser) och från utsläpp på andra håll.

För att skydda människors hälsa finns sedan 2005 miljö kvalitetsnormer för PM₁₀ för dygns- och årsmedelvärde.

- Årsmedelvärdet, som är ett mått på exponering över lång tid, får inte överstiga 40 mikrogram per kubikmeter luft ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).
- Dygnsmedelvärdet, ett mått för att kontrollera antal tillfällen med höga halter, får inte överskrida nivån 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ mer än 35 gånger per år.

Nationellt och regionalt finns dessutom miljömål för 2010 som är mycket striktare.

Mätningar i Örebro har bara utförts sedan 2003 och därtill på ett sätt som inte är jämförbart med miljö kvalitetsnormerna. Årsmedelvärdet tycks dock ligga stabilt under normen (men i närheten av miljömålet för 2010). När det gäller normen för dygnsmedelvärdet tyder modellberäkningar på att cirka 2000 invånare i centrala Örebro exponeras för halter av PM₁₀ som överskrider miljöbalkens normer. De högsta halterna återfinns utmed delar av Rudbecksgatan,

Östra Bangatan och Trädgårdsgatan/Alnängsgatan. Halterna överskrider miljömålet för 2010 med bred marginal. Sedan januari 2007 mäts halten partiklar (PM10) varje dygn i gatumiljö i Örebro (vid Rudbecksskolan). Preliminärt resultat tyder på att de lagreglerade normerna uppfylldes 2007, men det är svårt att dra slutsatser när mätningar bara pågått under ett år.

Antalet fordon, vilka däck de använder och den hastighet de framförs med är de tre viktigaste variablerna för möjligheten att klara miljökvalitetsnormen för PM10.

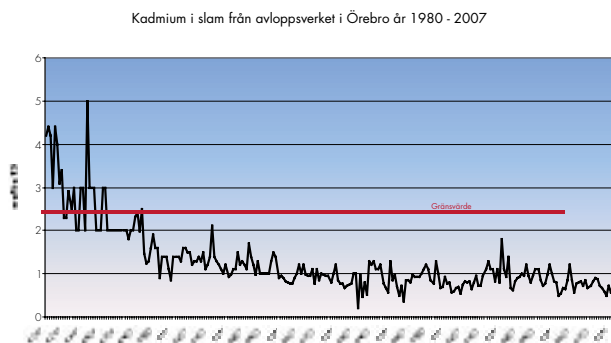
Det kommer dock inom överskådlig tid (sannolikt 2015) tvingande EU-normer också för de mindre partiklarna, PM2.5. För att klara dessa räcker det inte med åtgärder mot stora partiklar (t.ex. minskad användning av dubbdäck). Det måste även till åtgärder för att minska utsläppen från t.ex. förbränningsprocesser. Det kan uppnås genom färre och renare fordon, liksom åtgärder inom energisektorn (framför allt den småskaliga vedeldningen).

Föroreningar i mark och vatten mm

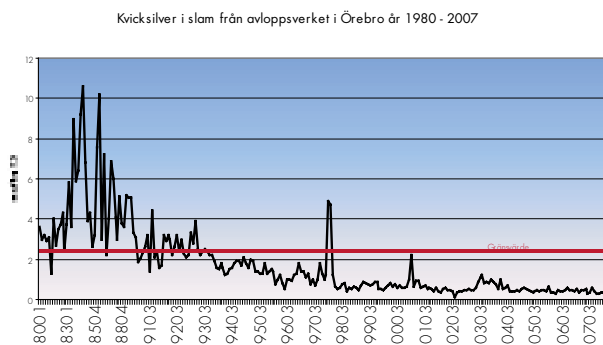
Halter av kadmium och kvicksilver i avloppsslam är under gränsvärdet

Vi har sedan början av 80-talet nedåtgående halter av föroreningar i slammet från reningsverket. Halterna av kadmium och kvicksilver, liksom övriga ämnen som mäts (bly, krom, nickel, koppar, zink, PAH, toulén, nonylfenol) ligger även under de riktlinjer som togs fram av Naturvårdsverket 1998, (figur 73 och 74)

Figur 73. Halten kadmium i avloppsslam i förhållande till Naturvårdsverkets riktlinje 1998

Figur 74. Halten kvicksilver i avloppsslam i förhållande till Naturvårdsverkets riktlinje 1998

Kemikalieinventering har genomförts i kommunens verksamheter.

Örebro miljömål, kapitlet Giftfri miljö delmål 4.1 anger att alla kommunala arbetsplatser ska göra en kemikalieinventering. Syftet har varit att öka kunskapen om kemiska produkter; vilka gällande lagar och avtal om hantering och inköp som finns och att minska användningen av miljö- och hälsoskadliga produkter.

Inventeringen som pågick under 2006 och 2007 har skett i flera steg:

Steg 1. Miljö- och hälsofarliga produkter som inte används eller inte behövs har rensats ut. Avfallsavdelningen TF har tagit hand om en del av de utrensade produkterna.

Steg 2. En förteckning har upprättats på de produkter verksamheten använder.

Steg 3. Vid nyinköp gäller: Produkter utanför ramavtal⁴⁰ ska ersättas, farliga produkter bytas ut mot mindre farliga om alternativ finns och miljömärkta produkter väljas i första hand.

Alla som använder kemiska produkter ska ha goda rutiner för hur produkterna används och hur avfallet hanteras. Delmålet kan vid årsskiftet inte sägas vara helt uppnått då vissa enheter ej redovisat att de genomfört inventeringen. Dessa kommer att kontaktas under 2008.

Svartån

Svartåns vatten är påtagligt påverkat av föroreningar som tillförs p.g.a. mänsklig aktivitet såsom jordbruk samt utsläpp av dag- och spillvatten från tätorten. Örebro stad utgör endast en mindre del av det totala avrinningsområdet, men bidrar med cirka 50 procent av metallerna.

Idag arbetar kommunen med olika åtgärder för att rena dagvattnet bland annat från metaller. I alla nya detaljplaner ställs krav på att dagvattnet i största möjliga mån tas om hand och renas på den egna fastigheten. Kommunen planerar vidare för att bygga en stor dagvattendamm vid Skebäck, som kommer att behandla en stor del av dagvattnet från de södra stadsdelarna. I dagsläget (under våren 2008)

⁴⁰ Upphandlade produkter granskas alltid ur miljö- och hälsosynpunkt. Genom att följa upphandling minskar miljöpåverkan men också risken för att hälsofarliga produkter används.

pågår framtagandet av en handlingsplan för att få badbar status i Svartån. Bakteriehalterna är för höga och handlingsplanen kommer främst att utgå från bakteriehalterna, men effekterna av handlingsplanen kan även ge positiv effekt på halterna näring och metall. Skyddsområden för Svartån som råvattentäkt är under utarbetande.

För mer detaljerad information om Svartån och halter av näringsämnen och metaller, se Hjälmarens Vattenvårdsförbunds rapporter (Eskiltunaåns avrinningsområde).

Allas ansvar

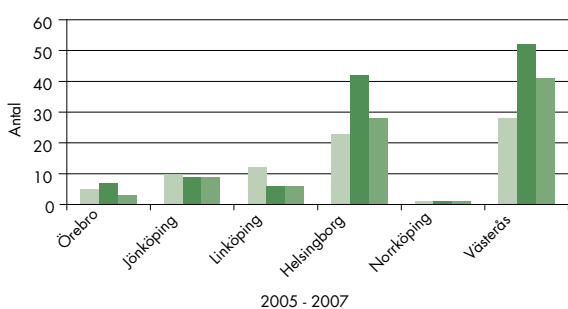
Vi kan minimera vår miljöpåverkan genom att göra miljömedvetna val av bl a produkter, transport- och uppvärmningssätt. Kommunen kan bidra med goda förutsättningar för miljöanpassade levnadsvanor men har också ett stort ansvar för att sprida kunskap om miljöfrågorna. Ett brett engagemang hos många skapar ökad möjlighet att fatta viktiga beslut för miljön.⁴¹

Miljöcertifiering

Örebro har förhållandevis få miljöcertifierade skolor och förskolor

Grön Flagg är en internationell miljöutmärkelse som kallas för Eco-schools. Eco-schools finns idag i 42 länder och koordineras internationellt av FEE (foundation for environmental education). I varje land finns det en internationell koordinator och i Sverige är det Stiftelsen Håll Sverige Rent som ansvarar för Eco-Schools. I Sverige kallas Eco-schools för Grön Flagg. Under året har elva nya skolor och förskolor anmält sig för "Grön Flagg"-certifiering. Förskolan Killevigge och Virginska skolan har förnyat sina certifieringar inom temat Livsstil och Hälsa. Totalt är nu sjutton skolor och förskolor anmälda till "Grön Flagg", varav tre har aktuell certifiering, (figur 75).

Figur 75. Antal skolor/förskolor med miljöcertifiering Grön Flagg

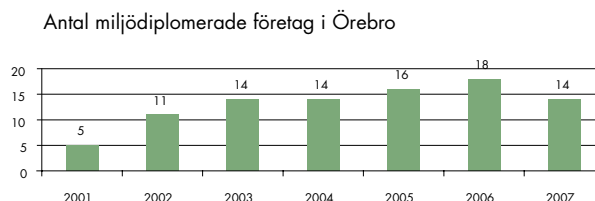

14 miljödiplomerade företag i Örebro

De företag som vill kvalitetssäkra sitt miljöarbete kan välja att göra det på olika sätt.

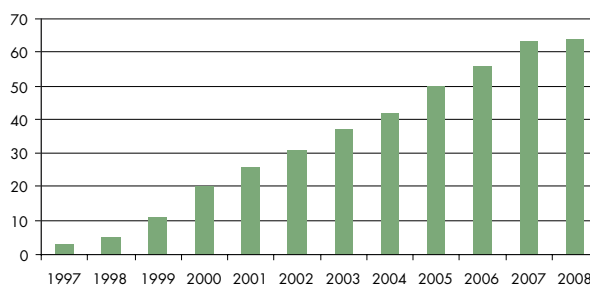
Certifiering enligt ISO 14001-serien och/eller registrering mot EMAS är två modeller som används internationellt. Miljökontoret i Örebro erbjuder, tillsammans med många andra svenska kommuner, en metod som kallas Miljödiplomering och som främst används av små och medelstora företag. Totalt är nu 14 företag miljödiplomerade och 38 företag är anmälda för diplomering, (figur 76)

Figur 76. Miljödiplomerade företag i Örebro.

Vissa företag väljer istället ISO 14001-certifiera sig och därmed gå ett steg längre. Totalt finns 64 stycken ISO 14001-certifierade företag i Örebro, (figur 77)

Figur 77. Antal ISO 14001-certifierade företag i Örebro

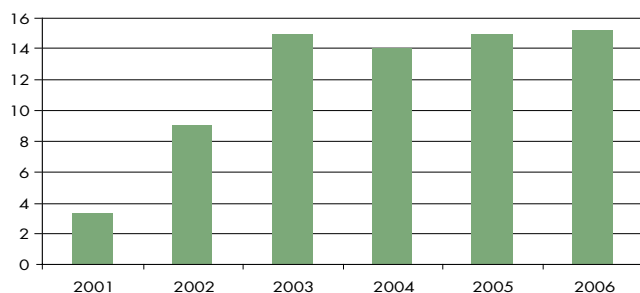
Ekologiskt producerade livsmedel

Det nationella målet är att år 2010 bör 25 procent av all offentlig konsumtion vara ekologisk.

Allt fler kommuner och landsting serverar ekologiska produkter. I Örebro kommun som organisation var drygt 8 procent mätt i kronor av livsmedelsinköpen ekologiska under 2006. Den ekologiska volymen uppgick 2006 till 15 procent av totala inköp livsmedel, (figur 78). Örebro kommun mäter andelen inköp av ekologiska produkter i mängdmåttet kilo, då målet är att öka den ekologiskt odlade arealen för ett rikt odlingslandskap. Att mäta andelen ekologiska inköp i kronor och ören ger därför inte en rättvisande bild. Statistik för 2007 är inte bearbetade än.

⁴¹ Örebro miljömål

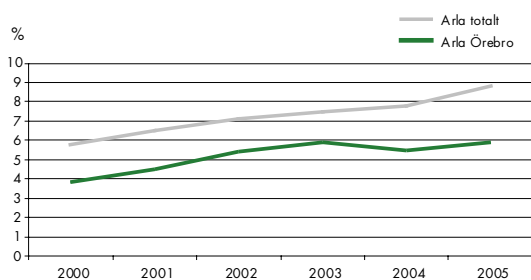
Figur 78. Andel ekologiskt producerade livsmedel, eller andra livsmedel som på annat sätt främjar miljöanpassning av jordbruket, som kommunen köper in. Mätt i procent av total mängd.

Andelen ekologisk mjölk ligger under riksgenomsnittet.

Andelen såld ekologisk mjölk ökar i Sverige. Örebro miljösmål är att andelen såld ekologisk mjölk ska öka till 20 procent år 2010. 2005 stod den ekologiska mjölken för knappt 6 procent av all såld mjölk i Örebro, vilket ligger under Arlas riksgenomsnitt, (figur 79). Försäljningens omfattning kan antas vara ett mått på medborgarnas engagemang och miljömedvetenhet.

Figur 79. Andel såld ekologisk mjölk i Örebro och Arla totalt

Avfall från hushållen

Mål om hushållsavfall till förbränning

Den totala mängden hushållsavfall till förbränning, ska inte uppgå till mer än 160 kg/invånare år 2006 i Örebro kommun. (År 2002 uppskattades mängden till 201 kg/invånare). 2004 skickades 193 kg hushållsavfall/invånare till förbränning.

Mål om farligt avfall

Senast år 2008 ska minst 80 procent av invånarna veta vad som är farligt avfall och var man ska lämna detta avfall.

Resultat:

50 procent av invånarna vet vad som är farligt avfall

70 procent av invånarna vet vart man ska lämna farligt avfall

Källa: Kundenkät Tekniska Förvaltningen

Mål om komposterbart avfall

År 2006 ska 80 procent av villahushållen sortera ut sitt komposterbara avfall. (2003 var det 69 procent).

Utsortering av komposterbart organiskt avfall har ökat konstant i takt med genomförande av kommunens komposteringsprojekt. 2006 sorterade 75 procent av villahushållen ut sitt komposterbara avfall.

Bilagor

Bilaga I. Miljöarbetet 2007, ett urval av alla insatser under året

Örebro miljösmål och redovisning

Kommunens miljöprogram Örebro miljösmål gäller 2005-2010. Via Miljöbarometern på orebro.se kan man följa resultatet i förhållande till målen. Tre områden i programmet pekas ut som prioriterade för att nå ett ekologiskt hållbart samhälle: Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö och Allas vårt ansvar - ökat miljömedvetande. Endast nyckeltal som relaterar till de prioriterade områdena redovisas i detta bokslut för hållbar utveckling. Ett mer omfattande halvtidsbokslut för Örebro miljösmål planeras att genomföras och redovisas under 2008.

Miljösmål i budget 2007

I Budget 2007 med prioriterade mål finns ett mål som direkt rör miljöarbetet. Det är mål 9: Halten tungmetaller och andra gifter i innerstadsmiljön och Svartån ska minska. För att nå detta mål har kommunen bland annat arbetat med att ta fram en plan för hållbara transporter samt arbetat för ökat lokalt omhändertagande av dagvatten. Se även avsnitten om luftföroreningar och om Svartån under rubriken "Giftfri miljö" tidigare i detta dokument.

Internt miljöarbete

Miljösmål och miljöstrategiskt nätverk

Implementeringen av Örebros miljösmål har fortsatt i kommunens organisation. Kommunens miljöstrategiska nätverk består av miljösamordnarna för programområdena, för Samhällsbyggnads förvaltningar och Vuxam, samt representanter från Stadskansliet. Under hösten har nätverket redovisat vilka åtgärder och projekt som pågår inom kommunens verksamheter för uppfyllelse av miljömålen.

Miljödiplomerings

Miljödiplomerade förvaltningar i december 2007 var Programkansli Samhällsbyggnad och Näringslivskontoret. Utöver dessa har följande förvaltningar anmält sig för miljödiplomerings; Tekniska Förvaltningen, Stadsbyggnad, Stadskansliet och Kommunfastigheter. Miljökontoret arbetar för en omdiplomerings.

Kommunens interna miljöpris

Läraren Anders Ridderström och arbetslaget på Brickebackens skola har tilldelats det interna miljöpriset för sitt engagerade och långsiktigt målmedvetna miljöarbete såväl i skolan som i skolans närhet. Anders Ridderström har tillsammans med de andra lärarna i arbetslaget, skapat ett stort engagemang och intresse bland eleverna, både för det egna bostadsområdet samt för djur och natur.

Webbaserad miljöinformation på IOR

Nu finns en miljöportal för de punkter i miljömålen som berör arbetsplatsens eget miljöarbete. Där publiceras även information om utbildningar och andra erbjudanden för kommunens miljöombud.

Skolornas miljöarbete

Två halvdagsutbildningar har genomförts om de nationella miljökvalitetsmålen och om "Grön Flagg"-certifiering. Alla rektorer och miljöombud var inbjudna och deltagandet var högt.

Samtliga gymnasieskolor bedriver systematiskt miljöarbete. Bl.a. har en kartläggning av användningen av bly, kadmium och kvicksilver genomförts. Kostpersonal och personal från förskolan har utbildats i frågor om ekomat, upphandling och miljö.

Miljöanpassad upphandling med sociala hänsyn

Upphandlingsenheten har tillsammans med Stockholm, Göteborg och Malmö deltagit i ett uppföljningsprojekt gällande avtalsuppföljning av sociala kontraktvillkor och marknadsanalys avseende arbetsförhållanden på stenbrott och stembearbetningsanläggningar i Kina. Uppdraget har utförts av Swedwatch.

Intern kemikalieinventering

Kemikalieinventering har genomförts i kommunens verksamheter enligt Örebro miljösmål, kapitlet Giftfri miljö delmål 4.1. Syftet har varit att öka kunskapen om kemiska produkter; vilka gällande lagar och avtal om hantering och inköp som finns. Deltagande enheter har rensat ut kemikalier som inte används, bytt ut kemikalier mot mindre miljöfarliga samt gjort en kemikalieförteckning.

Kommunfastigheters energisparprojekt EPC

Syftet är att minska energianvändningen i kommunens fastigheter. Projektet pågår 2006-2008. De åtgärder som genomfördes 2006 har gett tydligt utslag. Värmekostnaden per kvadratmeter, avseende hela fastighetsbeståndet, har minskat med 9 procent mellan åren 2006 och 2007. När projektet är genomfört förväntas en energibesparing med cirka 20 procent.

Kampanj "Mer ekologisk mat" i Örebro

Under 14-28 april genomfördes en kampanj "Mer ekologisk mat" i Örebro. Det var ett samarbete mellan Jordbruksverket, Örebro kommun, Länsstyrelsen Örebro län och föreningen Mer ekologisk mat. Kampanjen innehöll förutom en extra satsning på annonsering på bussar, reklampelare också ett stort antal aktiviteter som genomfördes under perioden: Livemat på slottet med kocken Rune Kalf Hansen, ekomatutbildning för kostpersonal i kommunen, en ekorätt "Dagens ekologiska" varje dag i skolorna, utställning på biblioteket, ekologisk pizza, extra satsning i livsmedelshandeln plus andra aktiviteter på stan.

Externt miljöarbete

Miljödiplomerade företag

Örebro kommun erbjuder företag att miljödiplomera sig, ett slags miljömärkning för att visa att man tar miljöhänsyn i sitt företagande. Totalt är nu 14 företag miljödiplomerade och 38 företag är anmälda för diplomering.

Kommunens externa miljöpris

Bo Eriksson, Per Nyberg och Hans Johansson har tilldelats årets externa miljöpris.

Yrkesfiskarna har i samarbete med Fiskeriverket i Örebro varit drivande i arbetet att få Hjälmargösfisket miljömärkt. Hjälmargösen har, som första sötvattensfisk i världen, fått den internationellt erkända miljömärkningen MSC, Marine Stewardship Council.

Tillsynsprojekt om avfall och energi

Miljökontoret har genomfört tillsynsprojekt med syftet att företag ska öka källsortering av avfall samt spara energi genom att göra energikartläggningar och energiplaner.

Klimpbidrag och ansökan

Ordet Klimp står för klimatinvesteringsprogram. Kommunen har erhållit s.k. Klimpbidrag från Naturvårdsverket för ett antal klimatprojekt under perioden 2008-2010 med inriktning på biogas och hållbara transporter. Kommunen har även sökt bidrag till nya investeringar, i ett Regionalt Klimatinvesteringsprogram 2008-2012, för att ytterligare reducera utsläppen av växthusgaser.

Biogasprojekt

Sedan oktober månad produceras biogas för fordon lokalt vid avloppsverket i Skebäck. En ledning går direkt till biogasmacken vid Gustavsvik där det går att tanka gas som är tillverkad av örebroarnas eget avlopp. Under våren kommer en ledning att dras också till tankstationen vid Rejmes (i dag körs gasen dit med bil från Gustavsvik).

En stor, fullskalig gröngasanläggning, som producerar biogas baserat på råvaror från det lokala lantbruket kommer att börja byggas vid Atleverket efter sommaren. Det blir en av de största anläggningarna i landet. Planerad produktion vid gröngasanläggningen är 6 000 000 kbm fordonsgas per år.

Webbaserad miljöinformation

Fyra gånger per år ges Miljönytt Örebro ut. Det är Örebro kommuns webbaserade nyhetsbrev för en ekologiskt hållbar utveckling. Nyhetsbrevet vänder sig till alla miljöintresserade anställda, medborgare, föreningar, företag etc. och innehåller information om aktuella miljöhändelser med främst lokal anknytning. I december 2007 uppgick antal prenumeranter till 635 st.

Strukturen på orebro.se har setts över. Alla sidor som berör miljö och natur har nu samma ingång oberoende av var avsändaren finns i kommunens organisation. Nytt är också att startsidan för "Miljö och natur" innehåller notiser om miljöaktualiteter.

Bilaga II. Indikatorer och mått

Sammanställning av indikatorer och mått för 2007 års bokslut.

Hållbar utveckling			
Socialt hållbar utveckling			
Mål		Indikatorn beskriver	Källa
Medborgarnas Örebro är Örebro kommuns program för demokratiutveckling. Delaktighet, inflytande och ansvar är förutsättningar för ett bra samhälle. Ökad dialog och ökat inflytande för medborgare och brukare samt en inbjudande och demokratisk hållning verksamheterna.	Deltagande	<ul style="list-style-type: none"> Valdeltagande 2006 i val till kommunfullmäktige Valdistrikt med högst/lägst deltagande 	SCB Allmänna val Valmyndigheten Kommunstatistik
	Delaktighet och inflytande	<ul style="list-style-type: none"> Åldersfördelningen i kommunfullmäktige och befolkningen Åsikter delaktighet och inflytande Förtroendet för samhällets institutioner 	Sv. Kommuner och Landsting. 2004. SCB medborgarenkät 2006 och 2007 Skolornas brukarenkät 2006 Liv & hälsa 2004 Liv % hälsa ung 2005 och 2007
Folkhälsoprogram 2000 Örebro program för medborgarnas hälsa och livskvalitet. Arbetet utgår från de nationella folkhälsomålen och syftar till att skapa samhälliga förutsättningar till god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.	Jämställdhet	<ul style="list-style-type: none"> Jämställdhet – en jämförelse med 13 variabler Jämindex Jämställdhet i skolan 	SCB Jämställdhetsstatistik Skolans brukarenkät 2006 Örebro kommun
	Hälsa	<ul style="list-style-type: none"> Ohälsotal Skillnader i ohälsotal mellan kön och områden Självskattad hälsa 	Försäkringskassan SCB Liv & hälsa 2000 och 2004 Liv & hälsa ung 2005 och 2007
Kultur för alla Örebro kulturpolitiska program tar fast på varje medborgares rätt att leva och utvecklas under goda kulturella omständigheter oberoende av ekonomiska, geografiska eller sociala villkor. Det övergripande målet är att främja en för alla Örebroare vital och angelägen kultur.	Uppväxtvillkor	<ul style="list-style-type: none"> Barnfamiljer med låg inkomststandard och/eller socialbidrag Barnfattigdomsindex Alkohol och tobaksbruk Matvanor i skolan Fysisk aktivitet bland elever Trygghet och trivsel i skolan 	Rädda Barnen Rädda Barnen Liv & hälsa ung 2005 och 2007 ” Skolans brukarenkät 2006

Mål		Indikatorn beskriver	Källa
	Trygghet	<ul style="list-style-type: none"> Totalt antal anmälda brott Antal våldsbrott Upplevd våld och trygghet Rörlighet i bostadsområdet Medborgarnas syn på trygghet Medborgarnas syn på boende och boendemiljö Trygghet i skolan 	BRÅ Liv & hälsa 2000 och 2004 SCB Befpak Liv & hälsa 2004 ÖBO:s trygghets-Mätning 2006-2007 Liv & hälsa ung 2005 och 2007 Skolans brukarenkät 2006
Invandrapolitiskt program Örebro:s program för integration. Integrationstänkandet ska finnas med i allt vi gör. Viktigt är respekten för alla människors lika värde och att alla former av rasism och främlingsfientlighet bekämpas.	Integration	<ul style="list-style-type: none"> Förvärvsarbete utrikes födda med bosättning i Sverige 5 år eller mer Förvärvsarbete kvinnor och män efter utrikes och inrikes födda. Områden med högsta/lägsta andel förvärvsarbete av utrikes födda boende i området. 	Integrationsverket Integrationsverket SCB Ampak
	Segregation	<ul style="list-style-type: none"> Segregationsindex Områden med högst/lägst andel förvärvsarbete Områden med största/lägsta medelinkomst 	Integrationsverket SCB Ampak SCB Ampak

Ekonomiskt hållbar utveckling			
Mål		Indikatorn beskriver	Källa
Prioriterat mål 2007 <ul style="list-style-type: none"> Sysselsättningen i kommunen ska öka Örebro:s plats på näringslivs-rankingen ska förbättras Andelen elever som lämnar grundskolan med godkända betyg ska öka per skolenhet Tillväxt Örebro Närings- och arbetsmarknads-politiskt program. Det handlar om ökad tillväxt genom attraktivitet, balans mellan tillväxt och de krav som ställs på miljöhänsyn och medborgarnas lika möjligheter att uppnå en god livskvalitet. Visionen är att nå full sysselsättning. Förutsättningarna för befintliga och nytillkomna företags möjligheter att växa och utvecklas ska stärkas.	Arbete	<ul style="list-style-type: none"> Förvärvsfrekvens Förvärvsfrekvens områden Öppen arbetslöshet Arbetslöshet på områdesnivå 	SCB AMPak ” AMS AMS
	Utbildning	<ul style="list-style-type: none"> Utbildningsnivå Områden med högsta och lägsta andel lågutbildade 	SCB Befpak ”
	Inkomst	<ul style="list-style-type: none"> Mål uppfyllelse i skolan Familjer med låga inkomster Områden med störst minst andel låginkomstfamiljer 	Programnämnd Barn och utbildning SCB SCB Inkopak

Ekologiskt hållbar utveckling			
Mål		Indikatorn beskriver	Källa
<p>Prioriterat mål 2007</p> <ul style="list-style-type: none"> • Halten tungmetaller och andra gifter i innerstadsmiljön och Svartån ska minska <p>Örebro miljömål 2005-2010 Det övergripande syftet är att Örebro ska utvecklas till en långsiktigt hållbar kommun. Målen utgår från de nationella miljömålen och visar vilka mål Örebro kommun ska uppnå för att ta sitt ansvar i arbetet att nå de nationella målen.</p>	Begränsad klimatpåverkan	<ul style="list-style-type: none"> • Koldioxidutsläpp • Färdsätt/resvanemönster • Personbilar • Miljöbilar • Bussresor • Energianvändning 	SCB Resvanor Örebro SCB Tekniska förvaltn. Programkansli SB. SCB
	<p>Giftfri miljö</p> <p>Allas ansvar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Luftföroreningar • Kvävedioxid • Bensen • Partiklar • Kadmium och kvicksilver i avloppsslam • Miljöcertifierade skolor och förskolor • Miljödiplomerade företag • Miljöcertifierade företag • Inköp av ekologiska produkter • Ekologisk mjölk • Avfallsstatistik 	<p>Programkansli SB</p> <p>Tekniska förvaltningen</p> <p>Håll Sverige rent</p> <p>Miljökontoret Certifiering. nu Upphandlingsenheten Arla Tekniska förvaltningen</p>

Bilaga III. Huvudindikatorer i den nationella strategin för hållbar utveckling

Indikatorer för Hållbar utveckling. Huvudindikatorer (12 st) anges med fet stil.

SCB 2006.

Hälsa

- **Medellivslängd, diagram**
- Medellivslängd, länskarta
- **Våld**
- Självupplevt hälsotillstånd
- Barns välbefinnande
- Astma
- Psykosocial arbetsmiljö
- Fysisk arbetsmiljö
- Rökning
- Alkoholkonsumtion
- Övervikt
- Motionsvanor
- Trafikolyckor

Hållbar konsumtion och produktion

- **Energieffektivitet, diagram**
- Energieffektivitet, länskarta
- **Investeringar**
- Varutransporter/BNP, diagram
- Lastbilstransporter, länskarta
- Energitillförsel
- Energipriser
- Bränsleförbrukning för personbilar
- Miljöbilar
- Kollektivtrafik
- Kärnavfall
- Hushållsavfall
- Industriavfall
- Miljöledningssystem
- Ekologiskt jordbruk
- Miljömärkt skog
- Grön offentlig upphandling
- Investeringar i miljöskydd
- Sysselsatta i miljöföretag
- Miljöexport

Ekonomisk utveckling

- **Sysselsättningsgrad, diagram**
- Sysselsättningsgrad, länskarta
- **Offentlig skuld**
- **Tillväxt**
- Tillväxt, länskarta
- Inflation
- Reallöner
- Arbetslöshet, diagram
- Arbetslöshet, länskarta
- Arbetstimmar per person
- FoU, diagram
- FoU, länskarta

- Forskning
- Innovationer
- Humankapital, diagram
- Humankapital, länskarta
- Vidareutbildning
- Företagsklimat, diagram
- Företagsklimat, länskarta

Social sammanhållning

- **Ekonomisk utsatthet, diagram**
- Ekonomisk utsatthet, länskarta
- **Demografisk försörjningsbörda, diagram**
- Demografisk försörjningsbörda, länskarta
- Inkomstfördelning
- Ekonomiskt utsatta barn
- Ekonomisk kris
- Utrikes födda i ekonomisk kris
- Regional befolkningsförändring
- Långtidsarbetslöshet
- Ungdomsarbetslöshet
- Utrikes födda, sysselsättning
- Funktionshindrade, sysselsättning
- Sjukfrånvaro
- Fertilitet
- Föräldraledighet
- Jämställdhet, löner
- Jämställdhet, chefer
- Valdeltagande, diagram
- Valdeltagande, karta
- Utrikes födda, valdeltagande
- Förtroende för medier
- Trygghet i skolan
- Grundkrav i skolan
- Trångboddhet
- Ensamhet
- Kulturkonsumtion
- Dator och bredband

Miljö och klimat

- **Växthusgaser, diagram**
- Koldioxidutsläpp, länskarta
- **Farliga ämnen**
- Farliga kemikalier, mängd
- Temperaturförändring
- Koldioxidutsläpp från hushållen
- Utsläpp av kväve och fosfor
- Ozonnedbrytande ämnen
- Luftkvalitet
- Trafikbuller
- Radon

- Biodiversitet
- Torskbeståndet
- Skyddad natur
- Miljöskatter
- Närhet till naturen

Global utveckling

- **Bistånd**
- Koldioxidutsläpp i i-, och u-länderna
- Handel med fattiga länder
- Fattigdom i u-länder

Källor

För den som vill veta mer om data och statistik som används i bokslutet:

Medborgarundersökning i Örebro kommun, våren 2006 och våren 2007. Statistiska Centralbyrån. www.orebro.se

Brugarundersökning våren 2006. Förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola. Örebro kommun. Rapport augusti 2006. P233.

Barnfattigdom i Sverige. Årsrapport 2007. Rädda Barnen. www.rb.se

Den goda men ojämlika hälsan. Liv & hälsa år 2000 och 2004. Örebro läns landsting. Samhällsmedicinska enheten. www.orebroll.se

Liv & hälsa Ung 2005 och 2007. Örebro läns landsting, Samhällsmedicinska enheten. www.orebroll.se

Kommundatabas. Statistiska centralbyrån. www.scb.se

Faktablad och kommunala basfakta. Statens folkhälsoinstitut. www.fhi.se

Miljöindikatorer – ett stöd i miljöarbetet. Sveriges kommuner och landsting. 2007. www.skl.se

Uppföljning av delmålen i Örebro Miljömål i Miljöbarometern Örebro kommun www.orebro.se/miljobarometern

Miljöfordon, Vägverkets hemsida www.vagverket.se

Miljöcertifieringar. www.certifiering.nu

Örebro kommuns statistikdatabas. gunnar.nicklasson@orebro.se, www.orebro.se

Övrigt faktaunderlag finns redovisat som fotnot på den sida där kunskapen använts.

Förkortningar

SCB	–	Statistiska Centralbyrån
Inkopak	–	Information om inkomster, avdrag, pensioner
Ampak	–	Uppgifter om sysselsättning och näringslivets struktur
Befpak	–	Befolkningsförändringar
AMS	-	Arbetsmarknadsstyrelsen
FHI	–	Statens folkhälsoinstitut
BRÅ	-	Brottsförebyggande rådet
ÖLL		Örebro läns landsting

Örebro kommun, Stadskansli Planering. Box 30 000 701
35 Örebro 019-21 10 00. www.orebro.se

ÖREBRO

019-21 10 00

www.orebro.se